

Nykyvanhemmuuden haasteet kotikasvatuksessa

Pro Gradu- tutkielma

Anna-Kaisa Muurinen

0246699

Kasvatustieteiden tiedekunta

Aikuiskasvatus

Tuija Turunen

Lapin Yliopisto

Syksy 2014

Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta

Työn nimi: **Nykyvanhemmuuden haasteet kotikasvatuksessa**

Tekijä: Anna-Kaisa Muurinen

Koulutusohjelma/oppiaine: Aikuiskasvatustiede

Työn laji: Pro gradu – tutkielma Laudaturtyö__ Lisensiaatintyö__

Sivumäärä: 72+2

Vuosi: 2014

Tiivistelmä:

Tutkimukseni aiheena on nykyvanhemmuuden haasteet kotikasvatuksessa sekä vanhemmuuden muuttuminen. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää vanhempien kokemuksia vanhemmuudesta ja siihen liittyviä haasteita. Teoreettinen viitekehys rakentuu kotikasvatuksesta, vanhemmuuden määrittelystä yleisesti sekä vanhemmuuteen liittyvistä haasteista. Kyseessä on laadullinen tutkimus, jonka tutkimusote on fenomenografinen. Aineiston keräsin avoimella kyselylomakkeella internetin välityksellä. Vastaajien tuli olla vanhempia, joilla on kouluikäisiä lapsia. Vastauksia kyselyyn tuli yhteensä 51 kappaletta.

Tutkimukseni kuvaa vanhempien kokemia haasteita kasvatukseen liittyen, ratkaisukeinoja näihin haasteisiin sekä sitä, miten vanhemmuuden koetaan muuttuneen sukupolven aikana. Tutkimus on ajankohtainen katsaus vanhemmuuden haasteisiin muun muassa tietotekniikan kannalta. Keskeisimpiä tutkimustuloksia ovat vanhemmuuteen liittyvät arkiset haasteet ja niistä selviytyminen, kodin ulkopuoliset haasteet kasvatuksessa, tietotekniikan lisääntyminen arjessa sekä arvojen muuttuminen kasvatuksessa.

Avainsanat: vanhemmuus, kotikasvatus, yhteiskunta, sukupolvi, fenomenografia

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi: X

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi: X
(vain Lappia koskevat)

Sisällys

Johdanto.....	4
2. Teoriatausta ja käsitteelliset lähtökohdat.....	6
2.1 Kasvatus.....	6
2.2 Kasvatuksen ympäristö.....	7
2.3 Vanhemmuus ja kotikasvatus.....	9
3. Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	16
3.1 Fenomenografinen tutkimus.....	17
3.2 Aineiston keruu.....	22
3.3 Aineiston analyysi.....	26
3.4 Eettisyys.....	30
4. Tutkimustulokset.....	33
4.1 Arjen haasteet.....	33
4.2 Koulu ja kaverit.....	42
4.3 Tietotekniikan ja sosiaalisen median lisääntyminen arjessa.....	45
4.4 Ratkaisuja haastaviin tilanteisiin.....	50
4.5 Vanhemmuuden muuttuminen.....	52
5. Johtopäätökset.....	59
6. Pohdinta.....	64
Lähteet.....	67
Liite 1.....	73

Johdanto

Tutkimuksessani tarkastelen nykyvanhemmuuden haasteita sekä keinoja, joita vanhemmat käyttävät haasteista selviämiseen. Näitä ratkaisukeinoja voivat olla esimerkiksi oma lapsuus ja omien vanhempien käyttämät kasvatustavat, media sekä vanhempien vertaisverkostot. Tutkimukseni aihe liittyy ensisijaisesti yhteiskunnan muutokseen ja kotikasvatuksen muuttumiseen sen mukana. Tarkastelen tutkimukseni yhtenä osana myös vanhempien vastauksia siitä, miten lapsuus ja lasten kasvattaminen on muuttunut siitä, kun he itse olivat lapsia.

Juha Hakalan (2012) teoksessa *Onnellinen lapsi* kuvataan nykypäivän lapsuutta ja nuoruutta, jossa näkyvät kiireisen suoritusyhteiskunnan vaikutukset. Hakalan mukaan liian suuri osa lapsista ja nuorista elää Suomessa ilman aikuisten riittävää tukea. Usein aikuiset ajattelevat, että kyllähän tarpeeksi iso pärjää yksinäänkin tai kavereiden kanssa. Kun asiaa on kysytty lapsilta ja nuorilta, he eivät suinkaan toivo lisää vapautta ja rauhaa elämäänsä. Päinvastoin, nuoret odottavat tuekseen aikuista, vanhemman huomiota, hyväksyvää katsetta, kiitollista sanaa sekä hoivaa. Vanhemmilta toivotaan myös kiinnostusta nuorten elämää kohtaa. (Hakala 2012, 32.)

Tutkimusaiheittani ovat omassa tutkimuksessaan käsitelleet esimerkiksi Sirpa Ruohola vuonna 2012 ilmestyneessä väitöskirjassaan, joka käsittelee koulutuskulttuurisia siirtymiä neljässä sukupolvessa. Ruoholan tutkimuksessa keskitytään erityisesti naisten koulutuspolkujen tutkimiseen ja siihen, miten ne ovat sukupolvien myötä muuttuneet. Koulutusta alettiin arvostaa jokaisen sukupolven kohdalla aina vain enemmän ja korkeampi koulutus oli hyväksyttävämpää aina seuraavan sukupolven kohdalla (Ruohola 2012, 153). Aihetta on tutkinut myös Saara Linnatsalo vuonna 2002 ilmestyneessä väitöskirjassaan, joka tarkastelee kasvatuksellista hyväksyntää ja torjuntaa kolmen sukupolven aikana. Linnatsalon väitöskirjassa tarkastellaan kysymystä siitä, millaisia muutoksia on havaittavissa sukupolvikolmikron isoäidin, äidin ja

tyttären tavassa hahmottaa kotikasvatukseen liittyvät hyväksyntä ja torjunta (Linnatsalo 2002, 6). Ruohola ja Linnatsalo ovat lähestyneet aihetta enemmän sukupolvien historiallisesta näkökulmasta.

Oma tutkimukseni tuo esille juuri nykypäivään liittyvät vanhemmuuden haasteet, joihin muuttuva yhteiskunta tuo omat vaikeutensa lisäksi tutkimuksessa tuodaan esille, kuinka vanhemmat kokevat vanhemmuuden ja kasvattamisen muuttuneen siitä, kun he itse olivat lapsia ja kasvatettavia. Erityisesti muuttuvat maailma ja yhteiskunta ovat osallisina tässä tutkimuksessa. Aineiston keräsin kouluikäisten lasten vanhemmilta avoimella kyselyllä, jossa he kertoivat kokemistaan haasteista vanhemmuudessa ja mistä näihin haasteisiin on löydetty ratkaisuja. Lähetin kyselyn sosiaalisen median kautta ja julkaisin sen myös internetin vanhemmille tarkoitetuilla keskustelupalstoilla.

Aihetta on tärkeä tutkia, koska luultavasti monet vanhemmat kamppailevat samojen kasvatuksellisten ongelmien kanssa, mutta eivät välttämättä tiedä miten toimisivat asian suhteen. Vanhempien kohtaamien haasteiden kautta on tarkoitus selvittää myös se miten nämä ongelmat on ratkaistu ja mitkä asiat siihen ovat vaikuttaneet. Näitä voivat olla muun muassa vanhempien kokemukset omasta lapsuudestaan. Tutkimuksestani on hyötyä kaikille vanhemmille ja kasvattajille, jotka pohtivat ratkaisukeinoja kasvatuksellisiin ongelma-kohtiin. Kasvatusalan ammattilaisille tutkimus antaa tietoa nykyvanhemmuuden haasteista ja sitä kautta ymmärrystä vanhempia kohtaan.

2. Teoriatausta ja käsitteelliset lähtökohdat

2.1 Kasvatus

Kulttuuristen ja yksilöllisten erojen takaa on löydettävissä luovuttamattomia arvoja, jotka asettavat rajat sille, miten ihmistä tulee kohdella. Ihmistä ei tule koskaan kohdella välineenä, vaan ihmistä on kohdeltava päämääränä. Ihmiset eri kulttuureista ovat usein yksimielisiä keskeisistä arvoista, vaikka niiden tärkeysjärjestyksestä kiistelläänkin. Kasvatuksen määritelmä rakentuu tämän arvoytimen varaan sekä ilmaisee, millaista kasvatuksen tulisi olla. Ei riitä, että vain kuvaillaan millaista kasvatus on. Kasvatus on toimintaa, joka edistää arvokkaiden valmiuksien kehittymistä käyttäen sellaisia menetelmiä, jotka kunnioittavat kasvavien ihmisarvoa. (Puolimatka 2010, 25.)

Bruno Bettelheimin 1980-luvulla ilmestyneessä teoksessa *Kyllin hyvät vanhemmat* onnistunut kasvatus määritellään siten, että jos ihminen on kasvatustaan myöhemmin ajatellessaan tyytyväinen siihen, miten hänet on kasvatettu ja on myös tyytyväinen itseensä puutteistaan huolimatta. Onnistunut kasvatus määritellään myös siten, että henkilö kykenee tulemaan kohtuullisen hyvin toimeen elämän vaihtelevissa olosuhteissa ja luottaa omaan kykyynsä selviytyä vaikeuksista, joita hän tulee kohtaamaan. (Bettelheim 1987, 13.) Kasvatuksen käsite on hyvin laaja määritelmä ja sille on vaikea löytää yleispätevää selitystä, koska se on tiukasti sidoksissa arvo- ja normikäsitteisiin. Erilaiset arvomaailmat ja käsitykset todellisuudesta heijastuvat eroina myös kasvatuksen käsitteen määrittelyssä. Ei ole siis olemassa yhtä yleisesti hyväksyttävää kasvatuksen käsitettä, vaan käsite saa erilaisen sisällön erilaisista filosofisista lähtökohdista. Koska kasvatuksessa edistetään hyvänä pidettäviä ominaisuuksia, olennainen kysymys kuuluukin, kenen näkökulmasta katsotaan, mikä on hyvää. (Puolimatka 1996, 88–89.)

Kasvatuksen ja kasvattamisen käsitteitä käytetään usein sekaisin. Kasvatus on kuitenkin ilmiönä laajempi kuin kasvattaminen. Kasvatus pitää sisällään muun muassa kasvun. Kasvattaminen on kasvattajan osallisuus kasvatukseen. Kasvattamisen tekee mahdolliseksi kasvun ilmiö. Kasvattaminen ei voi saada aikaan mitään ilman luonnollista kasvua. Ainoastaan kasvattaja ei kasvata, vaan myös kasvatettava kasvattaa omaa kasvattajaansa. Kasvatus edellyttää aina myös kasvattajan omaa kasvua ja kehittymistä. (Helström 2010, 64.) Kasvatuksen tarkoituksena on ohjata kasvatettavat arvokkaisiin toimintoihin, jotka ohjaavat heidän kehitysmahdollisuuksiaan. Toiminta ei ole kasvatuksellista, ellei se ole jo itsessään arvokasta. Kasvatustavoitteen tulisi rakentua sen mukaan, mikä on arvokasta ihmiselämää, eikä pelkän yhteiskunnallisten päämäärien mukaisesti. (Puolimatka 2010, 28.)

Lapsen kehitys aikuiseksi on monimuotoinen ja ajallisesti pitkä prosessi. Lapsen kehitykseen vaikuttavatkin monet eri tekijät, kuten perinnölliset ja ympäristöön liittyvät tekijät. Vuorovaikutuksella on suuri merkitys lapsen kehitykselle, vaikka perimä omat ehtonsa asettaakin. Lapset yhdessä aikuisten ja toisten lasten kanssa luovat uutta kulttuuria yhteiskuntaamme. Myös aikuinen voi oppia lapselta, jos hän toimii avoimesti lapsen kanssa ja on valmiina ottamaan vuorovaikutteita. Lapsuus säilyy meillä aina aikuisuuteen saakka ja se näkyy meissä muun muassa siinä millaisia olemme suhteessa muihin ihmisiin ja miten suhtaudumme maailmaan ylipäätään. (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen ja Kurvinen 2006, 12.)

2.2 Kasvatuksen ympäristö

Kasvatuksen päämäärää määriteltäessä on otettava perustaksi käsitys siitä, millaista on inhimillisten mahdollisuuksien myönteinen kehitys ja mitkä voivat sen kehittymistä häiritä. Kasvatuksen päämäärän yksiselitteisen määrittämisen ongelmana kuitenkin on, että yksilöt suuntautuvat omien taipumustensa ja kiinnostustensa mukaan. Yksilöiden ei ole tarkoituskaan

kehittyä samanlaisiksi. Kasvatukselle asetetut tavoitteet siitä, mikä on arvokasta elämässä vaihtelevat eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa. Elämänarvot asetetaan erilaiseen järjestykseen riippuen kulttuurista. Periaatteessa siis mitään yleispätevää käsitystä kasvatuksesta ei voi olla, sillä eri ihmisillä on eri käsitys siitä, mihin kasvatuksessa tulisi pyrkiä. (Puolimatka 2010, 23–24.)

Perusluonteeltaan kasvatusta on sosiaalista monella tavalla. Ensinnäkin kasvatusta tapahtuu sosiaalisessa kasvatussuhteessa, toiseksi kasvatusta tapahtuu yhteisöissä ja sen päämääränä on, että kasvatettava sosiaalistuu yhteisön jäseneksi ja kolmanneksi kasvatusta tapahtuu yhteiskunnassa eli lopulta kyse on yhteiskunnan jäseneksi kasvamisesta ja oman paikkansa löytämisestä. Olennaista on tarkastella kasvatusta hyvinvoinnin edistämisen, sosiaalisten ongelmien ja huono-osaisuuden ehkäisemisen kannalta. Useimmiten kasvatusta nähdään sellaisena toimintana, jossa osapuolia on useita ja toiminta perustuu heidän vuorovaikutukseensa. (Hämäläinen & Nivala 2008, 145–146.) Sanotaankin, että ihmisen kasvattaminen alkaa viimeistään silloin, kun ihminen syntyy. Kasvatusta on yhteiskunnallinen prosessi, kulttuuristen, yksilöllisten, historiallisten, poliittisten, taloudellisten ja yhteiskunnallisten ehtojen sekä mahdollisuuksien puitteissa. Kasvatusta ymmärtämiseksi tieto yhteiskunnan ja kulttuurin toimintatavoista ja sosiaalisista rakenteista on välttämätöntä. (Antikainen, Rinne & Koski 2006, 12.)

Veli-Matti Värrin mukaan filosofisessa väitöskirjassaan hyvästä kasvatuksesta, kuinka jokainen kasvattaja on tietyllä tavalla sidottuna omaan sen hetkiseen elämäntilanteeseensa, joka osaltaan on kohtalonomainen. Kasvattaja ei esimerkiksi pysty sivuuttamaan oman yhteiskuntansa olemassaoloa ja vaikuttamista tai edustamansa julkisen kasvatusinstituution virallista ideologiaa ja sen kasvatustavoitteita. Kasvattajalla voi mahdollisesti olla ristiriitoja omien arvojen ja yhteisöllisten normien välillä. Tällä tarkoitetaan sitä, että kasvatusinstituutio osaltaan ennalta määrää niin kasvattajaa kuin kasvatettavaa ja asettaa ehtoja kasvatusvastuulle. (Värrin 2000, 22.)

Kasvatusta tapahtuu monessa eri paikassa ja tilanteissa. Koti ja koulu muodostavat lapsen merkittävimmät elinpiirit. Näiden kahden tekijän lisäksi lapsilla on kaipuu myös yksityisempään ystävistä ja harrastuksista muodostuvaan elinpiiriin. Näistä kolmesta lapsi voi saada kokonaisvaltaisen kokemuksen: minulla on, minä osaan ja minä olen. Lapsen elämään vaikuttavia tekijöitä voidaan luokitella eri tavoin. Yksi luokittelun keino on pohtia sitä, ovatko vaikutukset lapseen kielteisiä vai myönteisiä. Jos vaikutus on kielteinen tekijää nimitetään riskitekijäksi. Lapsen elinympäristössä riskitekijöitä voivat olla muun muassa perheväkivalta, tai riski lapsessa itsessään kuten heikko tarkkaavaisuuden keskittämiskyky. (Pulkinen 2002, 14–15.)

2.3 Vanhemmuus ja kotikasvatus

Martti Helströmin (2010) mukaan vanhemmuus on isyyttä ja äitiyttä. Vanhemmuus on elämänpitäinen rooli ja vanhemmaksi kasvetaan. Jokainen uusi vanhempi saa eväät vanhemmuuteen omilta vanhemmiltaan, lapsuudestaan sekä kasvuympäristöstään. Vanhemmat ovat lapsen kannalta elintärkeitä. Vanhemmat ovat myös lapsen luonnollisia kasvattajia. Vanhemmuus tuo kasvattajalle vastuun uudesta sukupolvesta. Vanhemmuuteen liittyy käsitys vanhemmille kuuluvista oikeuksista ja velvollisuuksista. Vanhemmuuden ja lapsuuden tulisi olla tietynlaisessa tasapainossa. Ainoastaan kypsä vanhemmuus luo edellytykset hyvälle ja turvalliselle lapsuudelle. (Helström 2010, 249.) Vanhemmuutta tarkastellaan myös dynaamisena ja muuttavana sosiaalisena prosessina, jota ei voida erottaa yhteiskunnan rakenteellisista realiteeteista, kulttuuriin liittyvistä arvoista ja normeista eikä lapsuutta koskevasta kulttuurisesta ymmärryksestä. (Alasuutari 2003, 14.)

Vanhemmat ja lapset muodostavat yhdessä perheen. Suomalaisten aikuisten mielestä perheeseen kuuluvat ne, joilla on sukulaisside toisiinsa ja jotka asuvat

samassa taloudessa. Lapsi saattaa kuitenkin ajatella perheen toisin ja laskea perheeseen kuuluvaksi myös esimerkiksi muualla asuvan sukulaisen. Lapsi voi myös laskea perheeseen kuuluvaksi sellaiset henkilöt, jotka ovat hänen puolellaan ja joihin voi luottaa. Turvallisen verkoston merkitys on lapsen kasvamisen kannalta suuressa arvossa. Suomalaisten perheiden yksi haaste on yksinäisyys, sillä yhteisöllisyys naapurustoon ja sukulaisiin ovat verrattuna moniin muihin maihin hyvin pientä. Yhteisöllisyys ei kuitenkaan ole tae myönteiselle kehitykselle, mutta on totta, että Suomessa vanhemmat kokevat jäävänsä liian usein yksin arjen haasteisiin ja lapset taas kokevat vanhempien tekemän liikaa töitä. (Cacciatore 2010, 8-9.)

Usein vanhemmuutta tarkastellessa onkin puhe vain äidistä ja lapsesta. Äidin erityinen merkitys huomataan siinä, kuinka keskeisessä asemassa puheessa on äidin ja lapsen välinen vuorovaikutus. Lisäksi äidin toiminnan oletetaan vaikuttavan suoraan lapseen, mutta isän ei niinkään. Tällaisissa tarkasteluissa äiti määrittääkin lapsen normaalista psyykkisestä ja fyysisestä kehityksestä vastaavaksi vanhemmaksi ja saa näin ollen isää keskeisemmän roolin lapsen hoivaajana ja kasvattajana. Tällainen näkemys rakentuu osaltaan traditiolle ja biologialle. Tästä seuraa myös se, että äitiä syyllistetään jos lapsen kehitys ei suju normaalin kaavan mukaisesti. Lisäksi äidin vastuulle nähdään asettuvan isän toiminnan seuraaminen ja jaetun vanhemmuuden luominen. (Alasuutari 2003, 16.)

Vanhemmuudella viitataan moneen asiaan. Vanhemmuus on ensinnäkin kokemuksia kasvattajana olost ja iloa siitä, että saa olla vanhempi. Toiseksi vanhemmuudessa on kyse hoivasta ja huolenpidosta. Vanhemmuus on yksi yhteiskuntapolitiikan peruspilareista. Kolmanneksi vanhemmuus on diskursiivinen käytäntö, joka osoittaa toimipaikat ja samalla sulkien niitä. (Jokinen 2005, 123.)

Kodilla tarkoitetaan nykyisin paikkaa jossa perhe asuu, sillä ei kuitenkaan viitata ainoastaan asuntoon vaan erityisesti siellä asuviin ihmisiin. Kotikasvatuksella

taas tarkoitetaan kotona tapahtuvaa osana arkea olevaa kasvatusta. Siihen liittyviä asioita ovat muun muassa perushoiva, suojeleminen, lapsen kehityksen tukeminen sekä lapsen harjaannuttaminen elämässä tarvittaviin taitoihin ja tietoihin. Kotikasvatus toteutuu erityisesti vanhempien ja lasten välisessä vuorovaikutuksessa. Kotikasvatuksella voidaan tarkoittaa myös laajemmin esimerkiksi isovanhempien ja sisarusten kasvattavaa vaikutusta. Kotikasvatuksessa kasvatettavan ja kasvattajan välillä vallitsee luonnollinen kiintymyssuhde. Kotikasvatukseen liittyy oleellisesti säännölliset rutiinit ja kotikasvatusta pidetään yleensä jokaisen yksityisasiana. (Hellström 2010, 152–153.)

Kotikasvatuksella tarkoitetaan siis kotona arjessa tapahtuvaa kasvatusta. Siihen kuuluu muun muassa lapsen perushoito, lapsen suojeleminen vahingollisilta vaikutteilta, kehityksen tukeminen ikäkauden mukaisesti sekä lapsen harjaannuttaminen yhteiskunnassa tarvittaviin taitoihin. Kotikasvatus perustuu pitkälti traditioon ja perheen elämäntapaan. (Helström 2010, 152.) Suomalaisen kotikasvatuksen historiaa katsottaessa voidaan väittää, että nuorissa sukupolvissa eli tämän päivän nykyisissä vanhemmissa, on selvästi tietoisempaa ja vastuullisempaa vanhemmuutta kuin aiemmin. Useat nuoret vanhemmat kohtelevat lapsiaan ystävällisesti ja kunnioittaen sekä hyviin käytöstapoihin ohjaten. Kodin yhteisöllisyydessä ja perheen yhteisessä ajassa on menty aimo harppaus eteenpäin. (Korhonen 2002, 59.)

Nykyvanhemmuudesta ollaan julkisessa keskustelussa myös huolissaan, sillä vanhempien koetaan siirtävän vastuuta lastensa kasvatuksesta muille lasten kasvattajille esimerkiksi opettajille. Epäillään myös, että vanhemmat eivät uskalla olla aikuisia. Kyse voi kuitenkin olla myös harhasta, sillä on selvitetty, että nykyvanhemmat haluavat kantaa kasvatusvastuuta jopa muista kuin omista lapsistaan. (Helström 2010, 250.) Kasvatus sisältää myös rajojen asettamista. Jos vanhemmat eivät aseta lapsilleen rajoja, eivätkä käytä heille kuuluvaa valtaa, lapsi ottaa vallan. Tällöin lapsi joutuu asemaan, johon hänellä ei ole sisäisiä edellytyksiä. Tästä syntyy turvattomuutta, joka itse asiassa on

rakkauttomuuden seurausta. Omien halujensa varaan jätetty lapsi on turvaton ja hän ilmaisee turvattomuuttaan ja pahaa oloaan yhä kovaäänisemmin. (Hellsten 1999, 202–203.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2004 on määritelty kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Koska lapsi ja nuori elää sekä kodin että koulun vaikutuspiirissä, yhteistyön näiden tahojen välillä on hyvä olla toimiva. Opettajan näkökannalta yhteys kotiin on tärkeää, jotta opettaja tuntee lapsen kotitaustat ja voi näin ollen suunnitella opetusta paremmaksi ja yksilöllisemmäksi. Lapsen huoltajilla on kuitenkin aina ensisijainen vastuu lapsesta. Opettaja ja koulu tukevat koulun kasvatustehtävää ja ovat vastuussa koulussa tapahtuvasta opetuksesta. Yhteisvastuullisen kasvatuksen tavoitteena on edistää lasten ja nuorten, oppimista, turvallisuutta ja hyvinvointia koulussa. (OPS 2004, 22.)

Nykyisin vanhemmaksi tuloa suunnitellaan yhä vanhemmiksi, sillä keskimäärin Suomessa naisesta tulee äiti 29-vuotiaana ja miehestä isä 31-vuotiaana. Vanhemmaksi tulo on keskeinen kehitystehtävä aikuisen elämässä, sillä kolmen ihmisen suhde on psykologisesti erilainen kuin kahden ihmisen välinen suhde. Vanhemmaksi tulemisen kautta ihminen yleensä alkaa pohtia omaa lapsuuttaan ja suhdettaan omiin vanhempiinsa sekä sisaruksiinsa. Tämän avulla vanhempi herkistyy lapsen tarpeille ja antaa lapselle turvaa ja läheisyyttä. Hyvinvoiva parisuhde on paras kasvualusta vanhemmuudelle ja vanhempien suhde on lapselle koti. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2009, 103.)

Perheen merkitys on kokenut muutoksen niin yhteiskunnan kuin yksilönkin kannalta. Nykyisin perheen määrittäminen on entistä haastavampaa. Perhe on yksi yhteiskunnan perusyksikkö, mutta ennen kaikkea perhe on siihen kuuluvien ihmisten oma pieni yhteisö. Perheitä voidaan jakaa eri tyypeihin, sen mukaan keitä henkilöitä perheeseen kuuluu. Näitä tyyppisiä ovat ydinperhe, yksinhuoltajaperhe ja uusperhe. Ydinperheellä tarkoitetaan yleensä kahden sukupolven perhettä, jossa vanhemmat ja lapset asuvat yhdessä. Yksinhuoltajaperheeseen kuuluu toinen vanhemmista ja lapset. Uusperheen

käsite on näistä käsitteistä uusin ja siinä perheeseen kuuluu myös toisen tai molemman vanhemman edellisestä suhteista lapsia. (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen ja Kurvinen 2006, 54–55.)

Benjamin Spock (1990) kuvaa teoksessaan *Vanhemmuus*, kuinka vanhemmuuteen kohdistuu yhä enemmän paineita. Hänen mukaansa ne lapset, jotka ovat kokeneet jotain edes hieman perhettä muistuttavaakin, muodostavat perheestä tietynlaisen ihannekuvan. Kasvettuaan aikuisiksi ja perustaessa omia perheitä, he yrittävät tarjota perheen myönteiset ominaisuudet omille lapsilleen. Spockin mukaan perheen uhkaksi koituivat usein kireät ja rakkaudettomat olosuhteet, joiden ehdoilla monet perheet joutuvat elämään. Tällaisia olosuhteita ovat muun muassa liiallinen kilpailu ja materialismi, vakaumusten puute, kiireellinen työ sekä sukulaissuhteiden höltyminen. (Spock 1990, 14.)

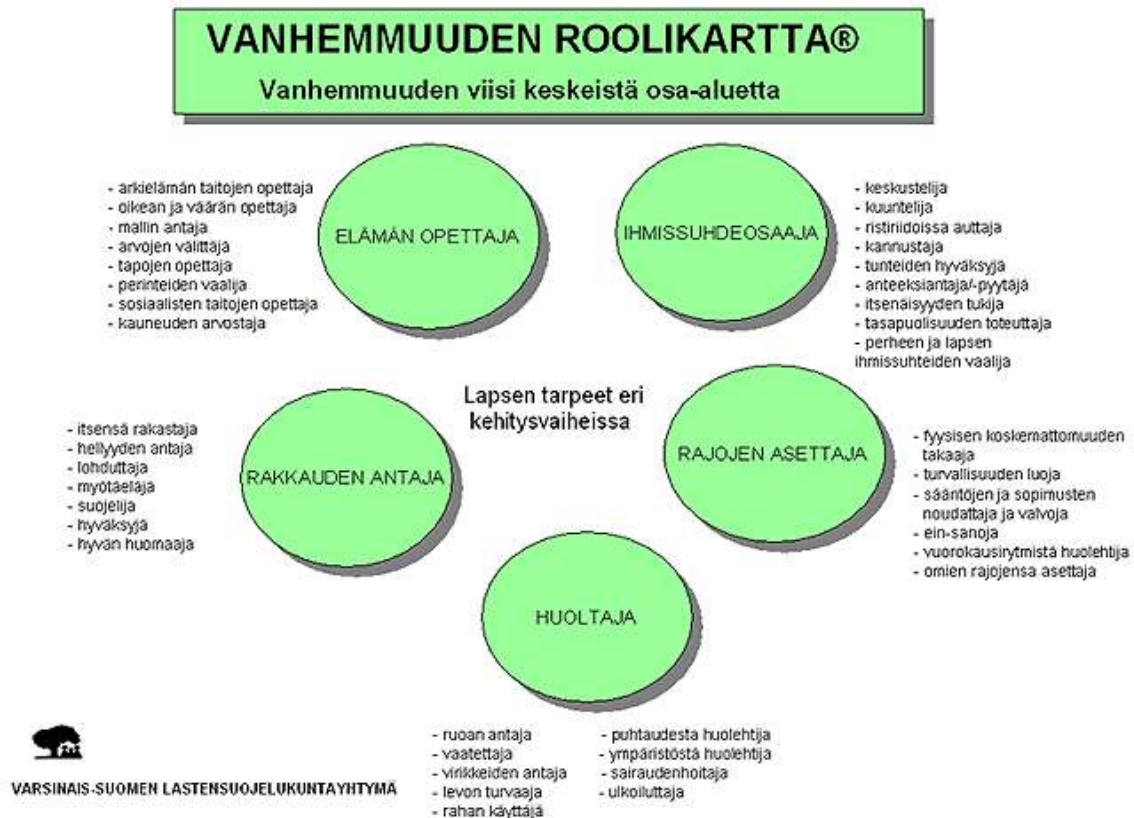
Lea Pulkkinen teoksessa *Kotikasvatuksen psykologia* kuvataan suomalaista lastenkasvatusta 1930-luvulla. Tuohon aikaan vanhemmilla oli paljon töitä, jonka vuoksi kasvatusta jäi usein sivuseikaksi. Lapsen luonteeseen ei uskottu kasvatuksen vaikuttavan, vaan luonnetta pidettiin perinnöllisenä. Kasvatuksessa keskityttiin erityisesti kieltämiseen ja hyvien tapojen kannustamiseen kiinnitettiin vain vähäisesti huomiota. Vanhemmat olivat hyvin ankaria kasvattajia ja lapsilta vaadittiin ahkeraa työntekoa jo nuorena. (Pulkkinen 1981)

Terve maalaisjärki auttaisi vanhempia monissa vaikeissa kasvatustilanteissa, mutta yhteiskunta on käynyt entistä monimutkaisemmaksi. Uudenlaisen kasvatuskulttuurin luominen yhteiskunnan muuttumisen myötä vaatii aikaa. Lapsuutta ja aikuisuutta voi tarkastella parina, jossa molemmat vaikuttavat toisiinsa. Aikuisuuden muuttuessa muuttuu myös lapsuus ja toisinpäin. Kulttuuriset käsitykset lapsuudesta vaikuttavat vanhempien tapaan suhtautua lapsiin. (Korhonen 2002, 60.)

Perheen määrittelyyn on tarvetta, sillä esimerkiksi avioerot ja uusperheiden syntyminen on pistänyt viranomaiset miettimään mikä on perhe ja kuka saa mitään tukia. Sosiaalilainsäädännössä perheeksi useimmiten määritellään ne henkilöt, jotka kuuluvat samaan talouteen. Kuitenkin esimerkiksi samassa taloudessa asuvat sisarukset ilman vanhempiaan eivät muodosta perhettä. (Hirsjärvi & Huttunen 1997, 21.)

Vanhemmuuden roolikartta (kuvio 1) on Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän henkilöstön kehittämä vuonna 1999. Vanhemmuuden roolikartan tausta-ajatuksena on kysymys siitä, miten vanhemmuus voitaisiin arki-ajattelussa hahmottaa ja käsittää mahdollisimman selkeästi. (<http://www.vslk.fi/index.php?id=19>) Vanhemmuuden roolikartta on perhekuntoutuksen ja vanhemmuuden arvioinnin monipuolinen apuväline. Sitä voidaan käyttää keskustelun apuvälineenä muun muassa päivähoitossa sekä koulujen vanhempainilloissa.

(<http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmät/vanhemmuudenroolikartta/>)

Kuvio 1: Vanhemmuuden roolikartta (<http://www.vslk.fi/index.php?id=19>)

Vanhemmuuden roolikartan tarkoitus on selventää ja jäsentää vanhemmuutta. Vanhemmuus koostuu erilaisista arjen osaamisista. Kartan avulla vanhempi voi pysähtyä pohtimaan mistä kaikesta arkinen osaaminen heidän perheessään koostuu ja mistä sen olisi oman lapsen kohdalla hyvä koostua. Mitä enemmän vanhemmalla on erilaisia rooleja käytössään, sitä paremmin hän voi toimia omassa vanhemman roolissaan. Roolikartan rooleja laadittaessa on otettu huomioon muun muassa mitä lainsäädäntö edellyttää vanhemmuudelta. Roolikartta antaa perheiden kanssa työskenteleville henkilöille yhtenäisen näkemyksen vanhemmuudesta ja sitä voidaan käyttää hyväksi työntekijän ja vanhemman vuorovaikutuksessa. Roolikartta on kehitetty vuonna 1998 Halikon ja Kaarinan lasten kotien kehittämispäivillä avuksi vanhempien kanssa työskentelyä varten. Kartassa on pyritty välttämättään teoreettisuutta ja asiat on muotoiltu arkikielellä. (Vilén ym. 2006, 54–55.)

3. Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Kasvattajalle asetetaan usein melko kovia vaatimuksia. Kasvattajalta edellytetään tietoa kasvatuksen päämäärästä, kasvatustapojen ja lapsen kehitysvaiheeseen sopivista kasvatustapojen virikkeistä. Kasvattajalla tulee myös olla käsitys maailmasta, jossa lapsen tulee aikuisena selvitä. Kasvattajan tulee myös tuntea lapsen toiveet ja tarpeet. (Helström 2010, 65.) Kasvattamiseen nykymaailma asettaa paineita ja omat haasteensa. Tarkastelenkin näitä kasvattamiseen liittyviä haasteita tässä tutkimuksessa. Lisäksi tarkoituksena on selvittää, miten vanhemmat kokevat kasvatuksen muuttuneen sukupolven aikana.

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää nykyvanhemmuuden haasteita kotikasvatuksessa ja tarkastella mistä vanhemmat löytävät ratkaisukeinoja näiden haasteiden selvittämiseksi. Tarkoituksena on, että kyseiset ongelmat tulevat esiin vanhempien vastauksista ja vanhemmat kertovat omia ratkaisukeinojaan ongelmiin. Keskityin tarkastelemaan erityisesti vanhempien omista kokemuksista kumpuavia ratkaisumalleja.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisia haasteita vanhemmat kohtaavat kotikasvatuksessa?
2. Mistä vanhemmat löytävät ratkaisukeinoja haasteisiin, joita kotikasvatuksessa kohtaavat?
3. Mikä merkitys vanhempien omalla lapsuudella on heidän kasvattaessaan lapsiaan?

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä tarkastellaan niitä ongelmia, joihin vanhemmat törmäävät lasten kasvattamisessa 2010-luvulla. Tarkoituksena on selvittää, mitkä asiat vanhemmat kokevat haasteellisiksi kotikasvatuksessa.

Varmasti monet vanhemmat painiskelevat samojen asioiden parissa kotiin ja kasvatukseen liittyvissä haasteissa. Näiden haasteiden esiintuominen voi auttaa muita vanhempia, jotka pohtivat samojen asioiden parissa ja antaa samalla vertaistukea.

Toisessa tutkimuskysymyksessä etsin vastauksia siihen, miten vanhemmat ovat ratkaisseet nämä kasvatukseen liittyvät haasteet sekä mistä apua haasteisiin on löydetty. Lisäksi tarkastelen tutkimuksessa myös sitä, miten vanhemmuus on muuttunut verrattuna siihen, kun vanhemmat itse olivat lapsia.

Kolmas tutkimuskysymys käsittelee, sitä mikä merkitys vanhempien omalla lapsuudella on heidän pohtiessaan kasvatuksellisia asioita omien lastensa kanssa. Esimerkiksi erilaiset perhetaustat ja kokemukset omasta lapsuudesta vaikuttavat osaltaan siihen, millaisia keinoja vanhemmat käyttävät omien lasten kasvattamiseen.

Keräsin aineiston avoimella Webropol-kyselylomakkeella internetin välityksellä muun muassa eri keskustelupalstoilla ja sosiaalisen median avulla. Tutkimuksen toteutin fenomenografisella menetelmällä, jonka keskeisenä tarkoituksena on kuvata tietyn ilmiön kokemista sekä selvittää millaisia eri käsityksiä siihen liittyy. Seuraavassa luvussa käsittelen fenomenografista tutkimusotetta tarkemmin.

3.1 Fenomenografinen tutkimus

Tämä tutkimus on fenomenografinen laadullinen tutkimus. Aineistolähtöisessä tutkimuksessa pääpaino on aineistossa, mikä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi aineiston analyysissä käytettävät yksiköt eivät ole ennalta määrättyjä, vaan ne kumpuavat aineistosta. Samoin tutkimuksen teoria rakennetaan aineiston perusteella. Lähtökohtana ei ole teorian tai hypoteesien testaaminen, eikä

tutkija määrittelee mikä on tärkeää. (Tuomi, Sarajärvi 2009, 95–96.) Tutkimuksessani aineistolähtöisyys tarkoitti sitä, että kyselyssä esitettävät kysymykset olivat niin avoimia, ettei niillä ohjattu vastauksia mihinkään suuntaan, vaan kyselyyn osallistujat vastasivat täysin omien kokemuksiensa mukaan. (ks. Tuomi, Sarajärvi 2009, 95–96.)

Laadullisessa tutkimuksessa rajaamisella on oma merkityksensä, sillä tutkijan omat intressit vaikuttavat kerääntyvän aineiston luonteeseen. Laadullinen aineisto sellaisenaan ei ole todellisuutta, vaan todellisuus muodostuu tulkinnallisen tarkastelun kautta. Tutkija siis rajaa aineistoa tulkinnallisen perspektiivinsä välityksellä. Tällä tavoin tutkija pyrkii hahmottamaan tutkimuksen tulkinnallista ydintä. Samalla tutkija myös päättää, mitä nostaa erityisesti tutkimuksensa tarkastelukohteeksi. (Kiviniemi 2010, 73.) Tässä tutkimuksessa aihe rajautui saamieni vastausten mukaisesti vastauksista eniten esiin nousseisiin aihealueisiin ja tutkimuskysymysten perusteella.

Fenomenografian kehitti Ference Marton tutkijaryhmänsä kanssa 1980-luvun alussa Göteborgissa. (Gröhn 1992, 1.) Fenomenografian suurimpana hyötynä pidetään sitä, kuinka ihminen huomaa, että tutkittava ilmiö voidaan ymmärtää myös muilla tavoin, miten hän itse asian ymmärtää. Tämä puolestaan johtaa reflektioon ja sitä kautta uuden oppimiseen. Myös opetuksessa hyödynnetään sitä, kuinka oppilaat muodostavat erilaisia käsityksiä samasta opetettavasta asiasta. (Gröhn 1992, 25.) Fenomenografian alkuvaiheissa Marton löysi tutkimuksista kolme suuntaa: kiinnostus oppimiseen ja oppimistuloksiin, kiinnostus oppimiseen suhteessa oppiaineen kontekstiin ja oppilaiden käsityksiin oppiaineista sekä kolmantena kiinnostus oppilaiden elämän erilaisia ulottuvuuksia koskevia käsityksiä kohtaan. (Niikko 2003, 11.)

Sanana fenomenografia (phenomenography) tarkoittaa ilmiön kuvaamista tai ilmiöstä kirjoittamista. Yleisesti ottaen fenomenografiassa tutkitaan, miten ihmiset tiedostavat ja käsittävät maailmaa ja sen ilmiöitä. (Ahonen 1994, 114.) Fenomenografiassa on vain yksi maailma, josta ihmiset muodostavat omat

käsityksensä. Ihmisten käsitykset voivat erota toisistaan huomattavasti riippuen muun muassa henkilön iästä, koulutuksesta, sukupuolesta ja elämäkokemuksista. Käsitykset ovat myös dynaamisia, eli ne voivat muuttua. (Metsämuuronen 2009, 240.)

Fenomenografinen tutkimusote keskittyy käsittämiseen ja ymmärtämiseen. Tarkoituksena on kuvata tietyn ilmiön kokemista ja sitä, mitä merkityksiä ilmiölle annetaan. Keskeistä siis ovat henkilöiden kokemukset ja heidän näkemyksensä aiheesta. Fenomenografian kannalta on olemassa vain yksi maailma, josta ihmiset rakentavat omat käsityksensä. (Metsämuuronen 2006, 108.) Tutkimuksessani selvitin vanhempien kokemia haasteita kotikasvatuksessa ja heidän näkemyksiään aiheeseen sekä mahdollisia ratkaisukeinoja. Fenomenografia on tutkimukseeni sopiva menetelmä, sillä kyseessä ovat vanhempien omat kokemukset ja näkemykset tutkimuksen aiheesta.

Fenomenografinen tutkimuksen kulku lähtee tutkijan määrittellessä asian tai käsitteen, josta löytyy erilaisia käsityksiä. Tutkija perehtyy asiaan teoreettisesti ja jäsentää alustavasti siihen liittyviä näkökohtia. Seuraavaksi tutkija kerää aineiston, josta ilmenee erilaisia käsityksiä asiasta. Lopuksi tutkija luokittelee käsitykset niiden merkitysten perusteella ja pyrkii selittämään niitä kokoamalla niitä yhteen merkitysluokiksi. (Metsämuuronen 2006, 108–109.)

Fenomenografiassa kysytään, mitkä ovat ne kriittiset ulottuvuudet ihmisten elämässä kokea maailmaa, jotka tekevät ihmiset kykeneviksi käsittelemään sitä. Tavoitteena on kuvata maailmaa sellaisena kuin tietty ihmisryhmä sen kokee. Fenomenografian pyrkimyksenä on kuvata, kuinka kyseessä oleva koetaan ja millaisia kokemukset ovat laadultaan. Näin ollen fenomenografiassa ollaan kiinnostuneita tutkittavien kokemusten variaatioista. (Niikko 2003, 20.) Fenomenografian yhden kehittäjän Michael Uljensin mukaan fenomenografian tarkoituksena on kuvata, analysoida ja ymmärtää ihmisten käsityksiä tietystä ilmiöstä. Päällimmäisenä on siis tutkia ihmisten käsityksiä ja sitä, miten he näkevät tietyn ilmiön tai asian. Ideana ei niinkään ole selvittää, miksi asiat

ymmärretään niin kuin ne ovat, vaan enemmänkin tarkoituksena on kuvata henkilöiden erilaisia käsityksiä. (Uljens 1991, 81–82.)

Fenomenografian vaiheet etenevät pelkistetyksi seuraavanlaisesti. Ensimmäiseksi tarkastelun kohteeksi rajataan tietty ilmiö, toiseksi rajataan ilmiötä koskeva tarkastelukulma, kolmanneksi kerätään aineisto ilmiötä koskevista ihmisten käsityksistä, neljänneksi aineisto muokataan analysoitavaan muotoon, jonka jälkeen aineisto analysoidaan ja viimeiseksi analyysin tulokset kirjoitetaan kuvauskategorioiksi. (Uljens 1989, 11.) Omassa tutkimuksessani tämä tarkoittaa sitä, että rajasin ilmiön koskemaan nykyvanhemmuuden haasteita ja näkökulmaksi valitsin vanhempien omat kokemukset. Tämän jälkeen keräsin aineiston vanhempien käsityksistä kyselylomakkeella netissä, jonka jälkeen alkoi aineiston käsittely ja analysointi. Aineiston käsittelyn kuvaan tarkemmin aineiston analyysi-luvussa 3.3. Lopuksi muodostin aineistosta kuvauskategoriat, joista tutkimustulokset muodostuivat.

Fenomenografiassa keskitytään tutkimaan aihetta ensimmäisen ja toisen asteen näkökulman kannalta. Ensimmäisen asteen näkökulmassa pyritään ymmärtämään ympäristön ilmiöitä. Toisen asteen näkökulmassa taas tarkastellaan ihmisten käsityksiä näistä ilmiöistä. Marton korostaa toisen asteen näkökulman merkitystä tutkimuksessa. (Uljens 1991, 82–83.)

Miksi juuri toisen asteen tutkimusnäkökulmalla on merkitystä? Marton korostaa kahta asiaa. Ensinnäkin tieto ihmisten erilaisista käsitys-, ymmärtämis- ja hahmottamistavoista on jo itsessään arvokasta. Kun oppiminen ymmärretään tiedon konstruktioprosessiksi, jossa uusi tieto rakennetaan vanhan jo opitun kokemustiedon päälle, on tärkeä tietää ja tuntea aiempi tausta ja käsitystapa. Toiseksi toisen asteen näkökulman merkitys nousee, kun tarkastelemme ihmisten erilaisuutta ja erilaisia käsityksiä, jonka kautta voidaan ymmärtää ihmistä. Näin ollen tutkija käsittää paremmin tutkittavien näkökulman ja osaa selittää sen heidän näkökulmastaan ilman että on määritellyt sen vastausavaruuteen. Tämän tyyppinen tutkimus pyrkii siis kuvaamaan,

analysoimaan sekä ymmärtämään ihmisten käsityksiä ja kokemuksia. (Gröhn & Jussila 1992, 7- 8.) Tässä tutkimuksessa ensimmäisen asteen näkökulmana ovat haasteet, joita vanhemmat kokevat kasvatuksessa. Toisen asteen näkökulmassa huomio kiinnitetään vanhempien kokemuksiin ja käsityksiin tutkittavasta ilmiöstä eli vanhemmuuden haasteista.

Fenomenografisen tutkimuksen erityisenä kohteena on ihmisen arkinen ajattelu. Tarkoituksena on tuoda esiin mahdollisimman erilaisia ajattelutapoja tiettyyn ilmiöön tai käsitteeseen liittyen. Tutkijan haasteeksi muodostuukin luoda tutkittavien ilmauksista kokonaisia merkitysyksiköitä, joista muodostuvat edelleen käsityksiä kuvaavat kategoriat. (Häkkinen 1996, 5.) Tämän tutkimuksen merkitysyksiköt ja kategoriat kuvataan aineiston analyysi-luvussa.

Gröhn (1992) on kirjoittanut myös kritiikkiä fenomenografiasta. Ensimmäisenä ongelmakohtana hän pitää sitä, kuinka vieläkin pitäisi päästä enemmän pois niin sanotuista laboratorio-olosuhteista ja siirtyä tekemään tutkimuksia enemmän käytännön tilanteisiin, jotta tulokset olisivat paremmin yleistettävissä käytäntöön. Toiseksi tulokset ovat yleensä kontekstisidonnaisia, eikä niitä voi välttämättä yleistää muihin tilanteisiin. Kolmantena kohtana Gröhn mainitsee sen, että tutkimukset eivät aina huomioi sitä, että käsitykset muuttuvat. Tulokset ovat ”jäätäneitä” ja niiden dynaamista muutosta ei huomioida. Neljänneksi tulee muistaa, että ihmisillä on täysin aidosti erilaisia käsityksiä, joten on vaikea sanoa, mikä on oikea tai väärä käsitys aiheesta. (Gröhn 1992, 26 – 29.)

Tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ole luoda yleistyksiä, vaan antaa kattava kuva vanhempien kokemuksista ja näkemyksistä. Tulee muistaa, että tulokset ovat sidottu tiettyyn aikakauteen, joten ne antavat kuvan tämän päivän vanhemmuudesta. Toisena aikakautena tutkimuksen tulokset olisivat luultavasti olleet erilaiset.

Ihmistieteiden sisäisiin tehtäviin kuuluu inhimillisten tarkoitusten kohtaaminen ja niistä keskusteleminen. Tarkoitusten ja arvojen pohtimisen merkitys perustuu

suurelta osin siihen, että ihmistieteet tutkivat todellisuutta inhimillisen merkityksenannon näkökulmasta. Ihmistiede tutkii muun muassa ihmisen ajattelua, tuntemuksia ja uskomuksia. Ihmistieteissä näkyvät myös kulttuuriset sidonnaisuudet tutkimuskohteidensa kautta. (Salonen 2007, 103.)

3.2 Aineiston keruu

Keräsin aineiston avoimella kyselyllä Webropolin kyselylomakkeella. Kysely on puolistrukturoitu eli siinä on avoimia kysymyksiä aiheesta ja kysymyksiin vastataan omin sanoin, lisäksi kyselyn alussa on muutama taustakysymys vastaajan perustiedoista. Kyselyn rakenne muodostuu siten, että taustakysymysten jälkeen on muutama helppo kysymys miellyttävistä ja iloisista puolista vanhemmuudessa, jonka jälkeen tulee haasteita käsittelevät kysymykset ja lopussa kysymys vanhemmuuden muuttumisesta verrattuna omaan lapsuuteen. (katso liite 1)

Kyselyn laatiminen vaatii tutkijalta hyvää teoreettista perehtyneisyyttä aiheeseen, jotta tutkija osaa kysyä ne oleellimmat ja merkityksellisimmät kysymykset tutkimuksen kannalta. Huolellisesti laaditun ja testatun kyselyn laatimisen keskeinen päätös on miettiä kenelle kysely osoitetaan, jotta saadaan tutkimuksen kannalta parhaat vastaukset. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Yläne ja Paavilainen 2011, 114.) Tutkimukseni kyselyn suunnitteluun käytin paljon aikaa, ja testasin sen käyttöä koehenkilöllä, joka antoi kommentteja kysymyksistä ennen kuin kysely laitettiin yleiseen jakoon. Pyrin pitämään kyselyn tarpeeksi lyhyenä, jotta vastaajien motivaatio kyselyyn vastaamiseen pysyisi yllä ja kysymykset laadin siten, että ne ovat mahdollisimman selkeitä ja väärinymmärryksiä ei näin ollen tulisi.

Tutkimukseni aineiston tarkoituksena ei ole saada otosta vanhemmista, jonka perusteella voisin julkaista uutta ja yleisesti pätevää teoriaa. Tähän tarkoitukseen tulisi aineiston olla huomattavasti laajempi otos. Tarkoitukseni on

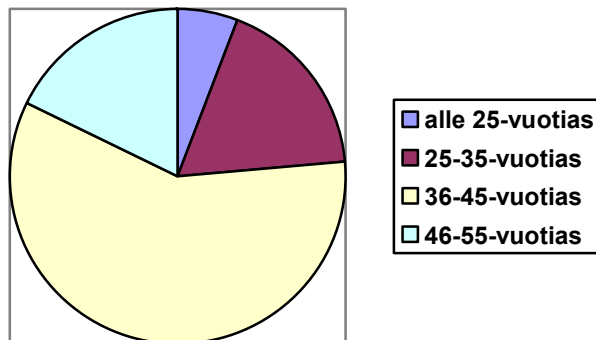
koota yhteen vanhempien kokemuksia ja tuoda heidän mielipiteitään vanhemmuudesta ja sen tuomista haasteista esille. Vastauksista löytyi niin eroavaisuuksia kuin yhtäläisyyksiä, mikä on tutkimuksessani tarkoituskin. Tutkimukseni kertoo, millaisia kokemuksia vanhemmilla on vanhemmuudesta yleisesti, vanhemmuuden haasteista ja niistä selviytymisestä sekä kasvatuskulttuurin muuttumisesta 2010-luvulla verrattuna vanhempien omaan lapsuuteen. Tutkimukseni lähtökohtana on fenomenografinen tutkimus, joka tutkii eri henkilöiden käsityksiä ja kokemuksia erilaisista kasvatustieteen ilmiöistä niiden luonnollisissa tilanteissa (ks. Niikko 2003, 7.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla on tietynlaisia vapauksia liittyen tutkimuksen etenemiseen. Tutkimuksen edetessä on kuitenkin erittäin tärkeä avata lukijalle tutkijan valintoja ja valinnat tulee perustella hyvin. Esimerkiksi menetelmien valintoja ja kirjoitustapaa tulee perustella, jotta tutkimus ylipäätään on arvioitavissa. (Eskola & Suoranta 1998, 20.) Koko tutkimusprosessin ajan olen kuvannut yksityiskohtaisesti, miten olen tutkimuksessa edennyt ja perustellut valintoja tutkimuksen edetessä.

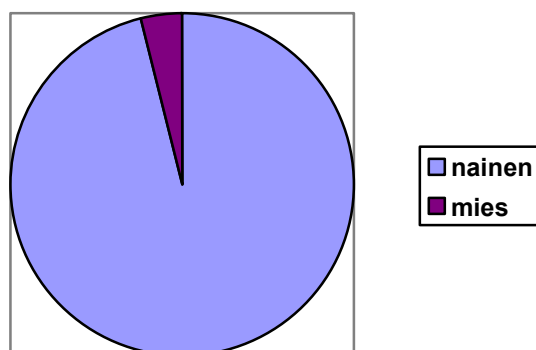
Lähetin kyselyn sosiaalisen median kautta eri ryhmissä muun muassa Facebookin Puskaradio Rovaniemi-ryhmässä. Lisäksi linkitin kyselyn kaikille tutuilleni, joilla on lapsia sekä internetissä eri kasvatusaiheisille keskustelupalstoille. Vastauksia tuli yhteensä 52, joka on onnistunut vastausmäärä tutkimukseeni. Yksi vastauksista piti poistaa lähes tyhjän lomakkeen takia, mutta muut vastaukset olivat asiallisia vastauksia. Eli lopulliseksi vastausmääräksi jäi 51 vastausta. Lisäksi suurin osa vastuksista oli melko pitkiä eli vastuksiin oli käytetty aikaa ja kysymyksiä oli selvästi mietitty. Sosiaalisen median avulla kyselyn sai hyvin leviämään ja se tavoitti suuren joukon ihmisiä. Pidinkin sosiaalista mediaa ja erityisesti Facebookia parhaimpana keinona saada lisää vastaajia. Tässä tutkimuksessa ollaan siis kiinnostuneita vanhemmuuteen liittyvistä haasteista ja kyselytutkimuksella aiheesta saa monia näkökulmia aiheeseen. Tutkimusmenetelmä sopii hyvin kuvaamaan sitä, millaiseksi vastaajat kokevat vanhemmuuden nykypäivänä.

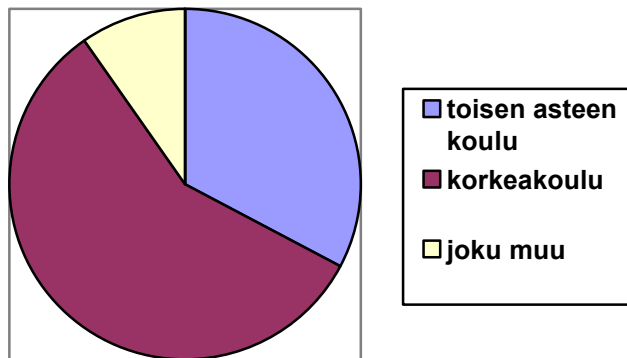
Suurin osa vastaajista oli iältään 36–45-vuotiaita naisia (noin 60 % vastaajista kuului tähän ikäryhmään). Kyselyyn vastasi kaksi miestä. Vain muutama vastaajista oli alle 25-vuotias. Suurimmalla osalla vastaajista oli korkeakoulutusta (60 % vastaajista) ja noin kolmasosalla vastaajista (30 %) oli toisen asteen koulutus. Alla olevissa kaavioissa on kuvattuna kyselyyn vastanneiden henkilöiden taustatietoja, kuten ikä, koulutus ja sukupuoli.

Kuvio 2: Vastaajien ikäjakauma

Kuvio 3: Vastaajien sukupuoli

Kuvio 4: Vastaajien koulutustausta

Kyselytutkimuksen etuja ovat sen laaja tavoitettavuus suurelle joukolle ihmisiä ja tätä kautta saadaan helposti paljon vastaajia. Kyselytutkimus on tehokas ja nopea tapa kerätä aineistoa ja aineisto on myös nopea käsitellä. Kyselyllä voidaan kysyä monia asioita samalla kertaa ja aihe ei lähde poikkeamaan samalla tavoin kuin haastatteluissa. Myös aikataulujen ja kustannusten arviointi on helppoa kyselytutkimuksessa. Kyselytutkimuksen heikkouksia ovat mahdollisuus kysymysten väärinymmärtämiseen, pienet vastausprosentit, kysymysten pinnallisuus ja aiheeseen ei päästä kovin syvälle, mahdollisten lisäkysymysten tarve sekä vastaajien paneutuminen tutkimukseen ja kyselyyn vastaaminen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 195.)

Omassa tutkimuksessani olen pyrkinyt huomioimaan heikkoudet huolellisella kyselyn suunnittelulla ja sen testaamisella väärinymmärrysten poissulkemiseksi. Kyselytutkimusten vastausprosentit jäivät yleensä melko pieneksi, mutta kyselyni saavutti tarpeeksi ihmisiä ja sain tutkimustani varten melko kattavan aineiston. Mielestäni vastaajat olivat suurimmaksi osaksi perehtyneet kysymyksiin ja niihin oli vastattu ajan kanssa.

3.3 Aineiston analyysi

Kvalitatiivinen aineisto on pala tutkittavaa maailmaa siten, että se on ikään kuin näyte tutkimuksen kohteena olevasta kielestä ja kulttuurista. Laadullisen aineiston analysoinnissa tuleekin käyttää luovuutta ja tutkija ohjaa osaltaan sitä, mitä aineistosta huomioidaan. (Alasuutari 2011, 88–89) Aineiston keruussa käytetään menetelmiä, jotka vievät tutkijan mahdollisimman lähelle tutkittavaa kohdetta. Yleisimmin tutkijan pyrkimyksenä on tavoittaa tutkittavien näkökulma ja heidän näkemyksensä tutkittavana olevasta ilmiöstä. Aineiston käsittelyssä pyritään kokonaisvaltaisuuteen siten, että tutkittavaa ilmiötä pyritään ymmärtämään suhteessa sen kontekstiin sekä tutkittujen tapahtumien erityispiirteisiin. (Kiviniemi 2010, 68.)

Aineiston analysoinnin aloitin lukemalla kyselyyn saamani vastaukset useaan kertaan läpi, jotta sain vastauksista muodostettua itselleni hyvän yleiskäsityksen. Pehdyin vastauksiin huolellisesti ja ajan kanssa moneen otteeseen. Tulostin vastaukset itselleni siten, että sain jokaisen vastaajan vastaukset erillisinä sekä tietyn kysymyksen vastauksen allekkain. Olen aina oppinut asiat parhaiten kirjoittamisen avulla, joten päädyin vielä kirjoittamaan itselleni pääpiirteittäin kaikkien kysymyksien vastaukset ylös siten, että näen saman kysymyksen vastaukset yhdeltä paperinipulta.

Tutustuttuani huolellisesti aineistoon alleviivasin vastauksista pääkohdat ja sellaiset käsitteet, jotka toistuivat. Näin sain hahmotettua, mitkä asiat olivat yleisimpiä vastauksia. Alleviivauksien jälkeen pidin myös kirjaa siitä, kuinka monta kertaa tietty haaste mainitaan vastauksissa. Näin vastausaineisto oli jäsennehtynä yhtenä kokonaisuutena ja sitä oli helppo lähteä käsittelemään eteenpäin. Samaan aikaan tutustuin myös fenomenografisen aineiston

analyysiin lähdekirjallisuuden avulla sekä etsin malleja aiemmista graduista ja väitöskirjoista analyysin etenemistä ajatellen.

Martonin (1988,147–148) mukaan fenomenografisessa analyysissä pyritään erityisesti etsimään aineistosta kaikista olennaisimmat piirteet, eikä aineiston analyysi ole näin ollen pelkästään aineiston järjestelyä. Fenomenografisen tutkimuksen analyysi etenee vaiheittain, jossa aineiston tulkinta ja merkitysten muodostaminen tapahtuvat samanaikaisesti usealla tasolla. Kaikilla vaiheilla on merkitystä seuraavien vaiheiden ja analyysin etenemisen kannalta. Aineistoa tulee käsitellä kokonaisuutena, sillä ilmiön osia ei kuulu erotella toisistaan. Analyysin teossa ei siis tule keskittyä yksittäisiin vastauksiin vaan niistä muodostetaan analyysissä kokonaisuus, jota tarkastellaan. (Häkkinen 1996.) Fenomenografiassa keskitytään erityisesti mitä- ja miten- aspekteihin. Eli ihmisten käsityksiä tietyistä ilmiöistä pyritään selvittämään mistä ollaan kiinnostuneita ja miten se ilmenee. Tämä on fenomenografian taustalla ja näillä kysymyssanoilla tutkitaan ihmisten käsityksiä. (Kroksmark 1987, 233.)

Analyysin suoritin Niikon (2003) fenomenografisen tutkimusaineiston analyysimallin mukaisesti. Niikon tulkinta muodostuu neljästä analyysin vaiheesta. Ensimmäisessä vaiheessa aineistoon perehdytään hyvin ja aineistoa luetaan useaan otteeseen. Omassa tutkimuksessani tämä tarkoittaa kyselyyn tulleiden vastausten lukemista ja niiden jäsentämistä. Tähän vaiheeseen liittyy myös mahdollisten merkityksellisten termien ja ilmausten etsiminen. Analyysin toisessa vaiheessa näitä keskeisimpiä ilmauksia ryhmitellään ja niistä etsitään yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Kolmannessa vaiheessa muodostetaan merkityskategoriat, jotka ovat pohjana koko analyysin rakentumiselle. Neljännessä vaiheessa merkityskategorioista hahmotellaan vielä kuvauskategoriat. (Niikko 2003, 55)

Omassa tutkimuksessani vaiheet kulkivat siten, että ensimmäinen vaihe kesti ajallisesti pidemmän aikaa kuin muut vaiheet ja samalla koko aineisto jäi hautumaan mieleen. Jonkin verran jo tein tässä vaiheessa hahmotelmia toisen

vaiheen ryhmittelyistä. Kuitenkin itse tuloslukujen kirjoittamisen aloitin kolmannessa ja neljännessä vaiheessa, jotka olivatkin ajallisesti lyhyempiä vaiheita, mutta joissa tehdään tutkimuksen kannalta kriittisimmät päätökset. Kriittisimpiä hetkiä tutkimuksen kannalta ovat ne, joissa tutkija oman tulkintansa mukaan päättää, miten ryhmittelee vastaukset ja ilmaukset. Omassa tutkimuksessani perustelin valinnat sen mukaan kuinka usein tietty asia vastuksissa ilmeni sekä aiheen painottaminen vastauksissa.

Tulosluvut sisältävät aineistolainauksia. Eroavaisuudet lainausten nimeämisissä johtuvat siitä, että kaikki vastaajat eivät ilmoittaneet esim. omaa ikäänsä tarkasti tai lukumääriä. Näin ollen toisen vastaajan ikä on saatettu ilmoittaa vuoden tarkkuudella ja toisen pelkällä ikäryhmällä. Osassa aineistolainauksia kerrotaan myös montako lasta vastaajalla on, mutta kaikki eivät sitä ilmoittaneet, joten heidän kohdallaan tätä tietoa ei ilmoiteta.

Merkitysyksiköistä muodostetut ensimmäisen tason kategoriat eli tutkimustulokset esittelen kappaleessa neljä. Johtopäätökset luvussa käsittelen kategorioiden kuvaamisen ylemmällä tasolla. Päädyin esittelemään tulosluvut siten, että muodostin ensimmäisen tason kuvauskategorioista neljä yläluokkaa, jotka ovat nimeltään arjen haasteet, koulu ja kaverit, tietotekniikan ja sosiaalisen median lisääntyminen arjessa ja vanhemmuuden muuttuminen. Lisäksi on oma lukunsa vastauksissa ilmenneistä ratkaisumalleista arjen haasteisiin. Näin tulosluvut muodostuivat selkeäksi kokonaisuudeksi, jossa yksi luku sisältää aina useamman kuvauskategorian.

Alla olevassa taulukossa on kuvattuna aineiston analyysi, joka jakautuu merkitysyksiköihin, ensimmäisen tason kategorioihin ja kategorioiden kuvaamiseen yleisemmällä tasolla.

MERKITYSYKSIKÖT	1. TASON KATEGORIAT	KATEGORIOIDEN KUVAAMINEN YLEMMÄLLÄ TASOLLA	
työn, perheen ja harrastusten yhteensovittaminen	ajankäyttö	vanhemmuus	
jatkuva kiire			
yhteisten pelisääntöjen luominen lapsille			
kiukuttelut ja riitatilanteet	rajojen asettaminen ja niistä kiinnipitäminen		
sääntöjen noudattaminen			
väsyminen kiireiseen arkeen	uhmaikä ja murrosikä		
valehtelu			
jatkuva toisto ja muistuttaminen	vanhempien ja lasten jaksaminen		
huolehtiminen arjen asioista			
oppimisvaikeudet koulussa	lasten ystävyysuhteet		kodin ulkopuoliset kasvatukselliset haasteet
lapsen koulukiusatuksi joutuminen			
lapsen riidat kavereiden kanssa	koulu- ja oppimisvaikeudet		
läksyjen tekoon patistaminen			

kouluun herääminen	kiusaamistilanteet	
tv:n ja tietokoneen liiallinen käyttö	pelaaminen ja sosiaalinen media	globaali digitalisoituminen
tietoähky median välityksellä liian nuorena	lapsen reviirin laajeneminen netin välityksellä	
sosiaalinen media		
liiallinen vaatiminen lapsilta niin kotona kuin koulussa	vaatimukset kovempia	arvojen muuttuminen
vanhempien ja lasten suorituspaineeet	vastuunotto nuorena	
yhteiskunnan asettamat vaatimukset		
rahan ja tavarain arvon merkityksen ymmärtäminen	enemmän vaaroja kuin ennen	
lapsuus ei niin huoletonta ja vaaratonta kuin ennen	lapsuuden kesto ja sen vaikutukset	
lapsuuden lyhentyminen		

3.4 Eettisyys

Tutkimuksen eettisyyteen liittyy tärkeänä osana tutkimukseen osallistuneiden anonymiteetin säilyttäminen. Tutkimustekstit tulee kirjoittaa siten, että yksittäisiä henkilöitä ei ole mahdollista niistä tunnistaa. Ihmiset antavat tutkimustarkoitukseen itseään koskevia tietoja, mikäli he hyväksyvät tutkimuksen teon ja sen tavoitteet. (Kuula 2011, 64.)

Internetin välityksellä jaettavan kyselyn käyttö on eettisyyden kannalta suhteellisen selkeää, sillä vastaaja voi itse päättää haluaako hän vastata kyselyyn ja mihin kysymyksiin vastaa ja mihin jättää vastaamatta sekä mitä tietoja vastaaja haluaa itsestään antaa. Verkossa jaettavan kyselyn etuna on myös sen käytännöllisyys ja suuren yleisön saavuttaminen helposti. Lisäksi vastaukset tulevat automaattisesti sähköisessä muodossa ja nopeasti tutkimuksen tekijälle. (Kuula 2011, 174–177). Lähtökohtana kaikelle tutkimukselle onkin, että tutkittavien ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan koko prosessin ajan. Yksityisyyden suojaa koskevalla lainsäädännöllä on tarkoitus suojata henkilöitä haitalliselta käytöltä. Tutkija ei saa myöskään tietoisesti pyrkiä tunnistamaan aineistosta yksittäisiä henkilöitä ja mikäli näin käy, tutkija ei saa luovuttaa tietojaan ulkopuolisille henkilöille missään tilanteessa. (Kuula 2006, 208.)

Tässä tutkimuksessa vastaajien anonyymiteetti on turvattu, sillä henkilöitä ei ole mahdollista vastauksista tunnistaa. Kaikki vastaajat ovat vastanneet kyselyyn vapaaehtoisesti ja omasta aloitteesta, joten ovat ymmärtäneet mihin suostuvat. Lisäksi kaikki kysymykset olivat vapaaehtoisia eli jos ei halunnut esimerkiksi ikäänsä tai koulutustaustaansa ilmoittaa, ei se ollut pakollista. Lisäksi aineisto on säilytetty koko prosessin ajan vain tutkijan tavoitettavissa. Tiesin, että muutama vastaaja oli minulle tuttu, mutta en heitä tunnistanut vastauksista, joten kaikki vastaajat olivat myös minulle tutkijana täysin anonyymeja.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija joutuu pohtimaan koko prosessin ajan tekemiään ratkaisuja tutkimuksen etenemisen kannalta sekä ottamaan kantaa analyysin kattavuuteen ja sitä kautta tekemänsä tutkimuksen luotettavuuteen. Tutkimuksen luotettavuudessa on kyse tiedeyleisön vakuuttamisesta erilaisin tekstissä näkyvin merkein ja kielellisin toimenpitein. Yksi merkittävä luotettavuutta lisäävä tekijä kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tutkijan valintojen avaaminen ja kaiken tekemisen kuvaaminen mahdollisimman avoimesti, jotta

hänen ajatuksiaan ja valintojaan on helppo seurata tutkimuksen edetessä. (Eskola & Suoranta 1998, 211–212.)

Tutkimuksen luotettavuutta lisää, jos tutkija avaa valintojaan ja ratkaisujaan koko tutkimuksen ajan. Tässä tutkimuksessa kerrotaan tutkimusprosessin eteneminen vaiheittaisesti aineiston analyysi-luvussa sekä koko tutkimuksen ajan eri vaiheiden edetessä. Pyrin siihen, että lukijan on helppo seurata tutkimuksen etenemistä ja tutkimuksen kannalta tärkeitä valintoja.

Fenomenografinen tutkimus tavoittelee tietoa henkilöiden ilmaisemista käsityksistä ilmiöön. Aineistoa on tarkoitus hankkia ennemminkin syvyyssuunnassa kuin laajalti. Yleensä tutkimushenkilöiden määrä onkin varsin pieni, vain noin parikymmentä henkilöä. Tässä tutkimuksessa henkilöitä oli yhteensä 51, mikä on varsin hyvä määrä tälle tutkimukselle. Tutkimuksen tarkoituksena ei ole tarkastella ilmiötä tilastollisella yleistettävyydellä, vaan tuloksia tarkastellaan tuoden esille vastaajien käsityksiä aiheesta.

Fenomenografisen tutkimuksen luotettavuus perustuu siihen, että aineiston ja johtopäätösten tulee vastata tutkittavan ajatuksia ja samalla niiden tulee liittyä tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen. Tutkijan on selvitettävä tutkimuksen kulku siten, että lukijalle tulee selväksi tutkimuksen aitous. Lisäksi ylitulkintaa tulee varoa tutkimusten johtopäätöksiä tehtäessä. Tutkijan ei tule tuoda ilmi aineistosta sellaisia merkityksiä, jotka eivät kuulu tutkimuksen piiriin. Tutkimuksen ajatuksellinen yhtenäisyys tulee säilyä ja tutkimuksen raportin löytöjen esittely tulee olla johdonmukaista teoreettisen viitekehyksen kanssa. Tutkimuksen johtopäätöksiä arvioitaessa tutkijan tulee perustella merkityskategoriat aineistolainauksien avulla sekä eritellä merkitysten tulkintaan liittyviä vaikeuksia ja mitkä kategoriat jätettiin tutkimuksen ulkopuolelle. Tämä kaikki liittyy taas siihen, kuinka valinnat tulee perustella ja tutkimuksen kulkua on helppoa lukijalla seurata. (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1995, 152–154.)

Koska laadullinen tutkimus on tavallaan koko tekoprosessin ajan arvioinnin alla, satunnaisuudet yleensä karsiutuvat omalla painollaan tutkimuksesta pois. Luotettavuudella tarkoitetaan siis myös tutkimuksen vapautta satunnaisista ja epäolennaisista tekijöistä. (Varto 1992, 103–104.) Omassa tutkimuksessani tämä näkyy muun muassa siinä vaiheessa, mitä valintoja tutkijana tekee nostessaan aineistosta esiin vastaajien näkemyksiä ja ryhmitellessä niitä.

4. Tutkimustulokset

4.1 Arjen haasteet

Yhdeksi merkittävimmäksi haasteeksi vanhemmat nimesivät kyselyssä ajankäytön vaikeudet ja kiireen hallinnan arjessa. Työn ja perheen sovittaminen koettiin suuressa osaa vastauksissa hankalaksi ja useilla vanhemmilla oli tunne siitä, että tunnit loppuvat päivistä kesken. Se aika, minkä suo lapsille on poissa töistä sekä toisin päin. Tämän vuoksi monet vanhemmat kokivat syyllisyyttä ja riittämättömyyden tunnetta. Miten vanhempi valitseekin ajankäytön, niin se on aina jonkun mielestä väärinpäin. Erityisen hankala arjen kiireellisyyttä pitivät yksinhuoltajavanhemmat. Ajan ja huomion jakaminen eri-ikäisten lasten kanssa koettiin myös vaikeaksi. Tähän liittyy myös perheen yhteisen ajan vähyys arkisin, sillä iltaisin vanhempien töiden ja lasten koulujen sekä harrastusten jälkeen on vain muutama tunti aikaa ennen iltatoimia. Kiire mainittiin kaikkien vastaajien kesken suurimpana ongelmana.

Työn, perheen ja harrastusten yhteensovittaminen on hankalaa. Illat ovat niin lyhyitä, että jos käyt omissa harrastuksissa, tuntuu että se on itsekkyyttä ja perheeltä pois. Jos jäät kotiin tiput työelämän

kyydistä pois tai jos lapsi on sairas, niin muut tekevät sinun työt. Jos olet töissä, niin ajatukset on lasten luona ja tuntuu, että pitäisi olla enemmän läsnä perheen parissa. Jatkuva syyllisyys siitä, kun teet niin tai näin, niin aina menee väärinpäin. Yhteiskunnan asettamiin vaatimuksiin on mahdoton vastata. (nainen 29v. 2 lasta)

Pyörittää yksin kahden lapsen (joista toinen haastava erityislapsi) arkea kouluineen, läksyineen, hammaslääkäreineen, tasapainoilu kiireen, velvollisuuksien ja arjen väsyttävyyden keskellä. (nainen 36-45v. 2 lasta)

Haastavaa on yksin hoitaa lapset ja olla vastuussa kaikesta. (mies 45v, 2 lasta)

Ratkaisuja kiireen selättämiseen mainittiin useita. Jos vanhemmalla vain on mahdollisuus työajan lyhentämiseen, suositteli sitä muutama vastaajista. Yleisesti rennompia suhtautuminen arkeen ja esimerkiksi kotitöihin koettiin myös helpotukseksi. Vinkiksi annettiin, että itselleen kannattaa myöntää, ettei kaiken tarvitse olla ja näyttää täydelliseltä. Lisäksi kotitöiden jakaminen kaikkien perheenjäsenten kesken nähtiin erityisen tärkeäksi. Omien menojen vähentäminen perheen yhteisen ajan löytämiseksi nähtiin väistämättömäksi asiaksi. Kiireisten aamujen helpotukseksi vastaajat mainitsivat aamuvalmisteluiden ennakoinnin, jolla on suuri merkitys päivän käynnistymiselle rauhallisemmin kuin kovassa kiireessä. Myös ruoanlaittaminen suurina määrinä kerrallaan helpottaa huomattavasti arkea, ettei ruokaa tarvitse laittaa joka päivä.

Välillä työ näyttää häiritsevän enemmän perhe-elämää kuin perhe-elämä työtä. Tälle lienee selityksenä se, että työntekijöille luodaan niin kovat odotukset työelämässä, että se väkisinkin näkyy vapaa-ajalla. Hyvä työntekijä ei tuo perheasioitaan töihin, mutta vie työasiat kotiin. Olisikin hyvä miettiä, missä määrin työntekijät nähdään ihmisinä, joilla on myös koti ja perhe, jotka kaipaavat aikaa. Missä määrin työ sitten vaikuttaa vanhemmuuteen?

Ensimmäinen huomio on se, että työn vuoksi voidaan lykätä vanhemmaksi ryhtymistä. Lapsi nähdään monissa perheissä tervetulleeksi silloin, kun taloudellinen tilanne ja uranäkymät antavat siihen mahdollisuuden. Toiseksi työ vie aikaa perhe-elämältä ja varsinkin nykyisessä tietoyhteiskunnassa, jossa monet työt eivät ole työpaikalle sidottuja seuraavat helposti työntekijää kotiin. Kolmanneksi työ on yhteydessä vanhemmuuteen, koska kokemukset ja tunteukset toisella elämänalueella vaikuttavat toisaalle. Lisäksi työstä koettu stressi ja uupumus voivat vaikuttaa myös vanhemmuuteen ja perheeseen. (Kinnunen & Mauno 2002, 103–105.)

Kiireen yhdeksi aiheuttajaksi mainittiin useissa vastauksissa yhteiskunnan asettamat vaatimukset niin vanhemmille kuin lapsille. Esimerkiksi nuoren äidin mielestä yhteiskunta luo suuret paineet vanhemmuudelle aiheuttaen stressiä ja suorituspaineita selviytyäkseen näistä äitiin kohdistuvista odotuksista. Erityisesti nuoret äidit kokivat saavansa osakseen paineita vanhemmuudesta selviytymiseen. Useissa vastauksissa kaivattiin yhteiskunnalta tukea lasten kasvatukseen. Tällä hetkellä moni koki yhteiskunnan tuen olevan liian vähäistä. Kritiikkiä saavat osakseen niin koulu, neuvolapalvelut, päiväkotiryhmät kuin leikkipuistotkin.

Nykyiset vaatimukset ovat nousseet monen mielestä kohtuuttomiksi. Joka puolelta asetetaan vaatimuksia. Lasten ollessa pieniä, päiväkotivaatit, lasten kasvaessa koulu vaatii ja koko ajan työpaikka vaatii vanhemmilta panostamaan entistä enemmän ja venymään jopa ääri rajoille. Vanhemmille myös satelee neuvoja joka puolelta, jotka ovat varmaan hyvää tarkoittavia, mutta ne koetaan kotona vaatimuksiksi, joihin ei ole tarpeeksi aikaa ja jaksamista panostaa. Suuressa osassa vastauksista yhteiskunta mainittiin jossakin muotoa paineiden tai kiireen aiheuttajaksi.

joka puolella vaaditaan koko ajan. Koulussa vaaditaan, eskarissa vaaditaan, työssä vaaditaan... (nainen 46-55v.)

Se ettei yhteiskunta tue yhtään. Lähikoulu homeessa, päiväkotiryhmät liian suuria, jatkuvasti vaihtuva henkilökunta. Me kускаamme keskustaan saadaksemme hyvät olot lapsillemme, mutta nyt sitten sielläkin suljetaan lähileikkipuisto, jossa he ovat voineet leikkiä kavereidensa kanssa. Neuvolapalvelut on romutettu, terveyskeskukseen ei pääse, hammasoionta piti maksaa itse yksityisellä, lähikoulun piti tulla 2008, muttei ole näkynyt, paikalliset päiväkodit huonotasoisia. (nainen 46-55v.)

Vastausten perusteella voi sanoa, että pieneltä paikkakunnalta tulleet kertoivat enemmän tyytymättömyyttään yhteiskunnan tuen vähyyteen ja yhteiskunnan asettamiin vaatimuksiin. Esimerkiksi *Mannerheimin lastensuojeluliiton* puuttuminen paikkakunnalta nähtiin ongelmaksi. Ratkaisuja paineen selättämiseen vastaajat eivät maininneet muita kuin rennomman asenteen ottamisen ja hyväksyä sen, ettei kaikkiin itseän kohdistuviin vaatimuksiin ole mahdollista vastata. Laajan tukiverkoston ja isovanhemmilta apua saavien vastauksissa yhteiskunnan asettamia vaatimuksia ei niinkään mainittu. Eniten apua ja tukea yhteiskunnalta kaipasivat ne vanhemmat, joilla ei ollut samalla paikkakunnalla laajaa tukiverkostoa, jolloin tukea kaivattiin tällöin enemmän yhteiskunnan taholta.

Rajojen asettaminen ja niistä kiinnipitäminen tuli vastauksista myös ilmi yhtenä arjessa ilmenevänä haasteena. Vaikeana nähdään erityisesti se, miten asettaa rajoja eri-ikäisille lapsille. Vanhempien tulisi olla johdonmukaisia siinä, minkä toiselle sallii niin sen nuoremmalta kieltää. Vastausten perusteella se useimpien kohdalla menikin siten, että ensimmäisen kanssa pidettiin tiukimmat rajat ja seuraavien kanssa oli jo hieman vapaampaa. Muutamien vanhempien mukaan oli vaikea selittää lapsille, miksi toinen saa tehdä jotain, mitä hän ei saa. Lapset eivät välttämättä ymmärrä, että lapset ovat erilaisia ja kehittyvät eri tahtia, jolloin kaikkien kanssa ei toimitakaan samalla tavoin. Kuitenkin tulisi olla tasapuolinen kaikille lapsille ja asettaa rajoja sen mukaisesti.

Vanhimman lapsen kanssa on ollut tiukin ja ehdottomin monessa asiassa, seuraavien kohdalla höllää, ei ole samalla tavalla ehdoton. (nainen 40v. 3 lasta.)

Haastavaa on johdonmukaisuus eri-ikäisten lasten perheessä. Mikä toiselle on sallittua voi toiselle olla kiellettyä. Ikä tuo paitsi vastuita myös vapauksia. Miten vaadit lapselta samalla tavalla vuorollaan.... Lapsi tunnistaa tämän ja kysyy taukoamatta, miksi olet minulle tiukka ja toiselle löysempi. Toisaalta lapsetkin ovat erilaisia persoonallisuuksia, taidot ja kyvyt ja ajatusmaailma eroaa toisen lapsen samoista. On mahdotonta tehdä tismalleen samalla tavalla kaikkien kanssa. Mutta selitäpä se lapselle. (nainen 40v. 3 lasta.)

Varsinkin lasten kasvaessa ja murrosiän lähestyessä sovituisia rajoista kiinnipitäminen aiheutti hankaluuksia. Lapsen huutaessa vastaan, vanhemman tulisi yrittää pysyä rauhallisena ja sovituisia asioista tulisi pitää kiinni, eikä joustaa lapsen tahdon mukaisesti. Toisaalta rajoihin ja niistä kiinnipitämiseen liittyy myös vapauden antaminen sen ollessa ajankohtaista. Vaikka vanhempaa hirvittäisi ajatus lapsen vapaudesta, on se silti lapsen tai nuoren kasvun kannalta oleellista. Onkin haasteellista miettiä, milloin joustaa rajoista ja milloin niitä tulee tiukentaa. Asiassa tuleekin olla johdonmukainen kaikkien lasten kesken ja samat rajat ja kiellot tulisi toistua, vaikka lapset kapinoisivat.

Rajojen asettaminen oli haasteellisinta murrosikäisten lasten perheissä. Vanhemmat taistelivat murrosikäisten kanssa muun muassa kotiintuloajoista, tupakoinnista, alkoholinkäytöstä ja mopoiluun liittyvistä hankaluuksista. Murrosikäisten kanssa kiisteltiin paljon myös kotitöistä ja oman huoneen siistinä pitämisestä.

Vanhempana olossa on haastavaa sen ymmärtäminen, että lapset kasvavat ja itsenäistyvät ja heille täytyy antaa lisää vapautta, vaikka

itseä jotkin asiat välillä hirvittääkin. Tiukkuutta vaatii johdonmukaisuus, että samat rajat ja kiellot pätevät toistuvasti vaikka lapset kuinka yrittäisivät niitä vastaan kapinoida. Esim. pojan 15-vuotta täyttäminen ja mopoilu. Asia pelottaa hirveästi, mutta pojan on annettava kasvaa. Pelkoa en näytä vaan kuitenkin kannustan itsenäisyyteen. (nainen 40v. 3 lasta)

Kaikki tietävät, että lapset tarvitsevat elämässään rajoja ja rakkautta. Varsinkin murrosikäisten kohdalla rajojen asettaminen ei aina ole kovin helppoa. Pienille lapsille luodaan turvallisuuden tunnetta sillä, että perheessä on säännöllinen päiväjärjestys ja rutiinit, joita noudatetaan. Yllätykset kuuluvat elämään, mutta pääsääntöisesti lapset tietävät, mitä päivän aikana tulee tapahtumaan. Pienet lapset suostuvat usein melko helposti rajojen noudattamiseen, sillä se luo heille itselleenkin turvallisuuden tunnetta, mutta murrosikäisillä on monesti miltei epärealistinen luottamus siihen, että heille ei satu mitään. Lisäksi porukan paineen mukana vaarallisetkaan asiat eivät tunnu niin vaarallisilta kuin mitä ne oikeasti ovat. Se, että on tottunut rajoihin ja on kasvanut sellaisessa ympäristössä, jossa on järjestelmälliset olot, luultavasti helpottaa murrosikävaihetta, jolloin monia nuoria rajojen noudattamatta jättäminen houkuttelee. (Alaja 2007, 37–38.)

Vanhemmat myönsivät myös sen, että välillä tulee liian helposti lähdettyä mukaan suunsoittoon ja huutamiseen lapsen kanssa, joka kyllä ei auta tilanteen ratkeamista, vaan pahoittaa kaikkien mielen. Tämän jälkeen anteeksipyyttäminen huutamisesta ja tilanteesta rauhallisempi keskustelu on kuitenkin auttanut. Vastauksissa mainittiin myös muun muassa erilaiset rangaistukset, kuten kotiintuloaikojen lyhentäminen, taskurahoista vähentäminen, tietokoneen käytön kieltäminen tai muita rajoituksia.

Yritetty puhua tai olen vain hetkeksi lähtenyt pois, jotta tilanne rauhoittuu. Kummankin osapuolen rauhoittumisen jälkeen asioista pystytään puhumaan paremmin. (nainen 40v., 2 lasta)

Vaikeaksi koettiin myös vapauden antaminen lapsen kasvaessa. Vaikka vanhempaa pelottaa antaa lapselle enemmän valtaa päättää asioistaan, on se väistämättä edessä lasten kasvaessa. Kasvatuksen yksi päämäärä on, että nuori osaa itse asettaa rajoja itselleen ja hän ymmärtää mikä on vaarallista ja että hänestä ollaan huolissaan. Tämä kasvu ei kuitenkaan tapahdu yhdessä yössä, joten vanhemman ei ole aina helppo tietää, kuinka paljon lapsen toimintaan voi jo luottaa. Murrosikäisen kanssa käskyttäminen ei ole paras toimintatapa, vaan rajat tulisi neuvotella nuoren kanssa yhdessä siten, että saadaan yhteinen sopimus. Lapselle tulisi antaa tilaa sitä mukaa, kun hän voittaa luottamuksen puolelleen ja askel taaksepäin rajoista, kun luottamus petetään. On tärkeää, että rajat luodaan pieniinkin asioihin, sillä jos rajat koskevat vain todella suuria juttuja, jäävät ne ainoiksi rikottaviksi asioiksi. (Alaja 2007, 37–40.)

Muutamissa vastauksissa mietittiin myös rangaistuksia eli miten toimia lapsen rikkoessa rajoja. Keinoja oli muun muassa kotiintuloaikojen tiukentaminen ja taskurahoista vähentäminen. Lapsen kanssa yhdessä miettiminen, miten asia korvataan ja rangaistuksen sopiminen siten, että sitä myös noudatetaan. Tehokkaana pidettiin juuri rangaistuksesta yhdessä päättämistä, jolloin se nähtiin toimivana keinona ja molemmille reiluna. Usein riitatilanteet syntyivätkin arjessa juuri rajojen rikkomisesta ja sovittujen sääntöjen noudattamatta jättämisestä. Riitatilanteet vanhemmat kokivat vaikeiksi ja niissä itsensä rauhallisena pitäminen oli monille vaikeinta. Riitatilanteissa vanhemmat helposti alistuivat lapsen tasolle ja huusivat takaisin. Ratkaisuksi tähän nähtiin tilanteen rauhoittaminen ja paikalta hetkeksi poistuminen. Keskustelua jatkettiin vasta molempien rauhoituttua, jolloin asioista voitiin keskustella rauhallisemmin. Puolison kanssa keskustelu yhteisistä linjoista nähtiin myös tehokkaana keinona. Näin sovituista asioista ja rajoista oli helpompi pitää kiinni, kun niistä oli yhdessä päätetty.

Olla tasapuolinen kaikille lapsille ja pitkäjänteisyys tappelutilanteessa. Hermot menee liian helposti. (mies 41v. 2 lasta)

Ajankäyttö ja priorisointi. Selkeiden rajojen asettaminen ja johdonmukaisesti sääntöjen noudattaminen. Rangaistukset ja niiden täytäntöönpano, sekä säännöistä kiinnipitäminen. Rauhallisena pysyminen riita- tai kiukkuutilanteessa on monesti hankalaa, eikä se aina onnistukaan. (nainen 36-45v, 4 lasta)

Perheissä syntyy riitatilanteita väistämättäkin. Ristiriitojen pelkoon ja niiden selvittämiseen paras lääke on kokemuksen lisääntyminen. Kun konflikti on tullakseen, on parasta antaa sen tulla ihan vaikka vain harjoituksen vuoksi. Riitatilanteissa tulisi pyrkiä olemaan rauhallisia ja avoimia tiedostaen samalla miltä meistä tuntuu. Kiukuttelevalle lapselle tai nuorelle tulee antaa tilaa ja yrittää ymmärtää, miksi hänestä tuntuu pahalta. Ajoittaisista riidoista huolimatta jatkuvaa huonoa käytöstä ja riitelyä ei tule sallia, vaan kodin tulee olla paikka, jossa kaikilla olisi hyvä ja turvallinen olo. Toisen haukkuminen, kiusaaminen, nimittely ja väkivaltaisuus ei ole sallittua, vaan aikuisen tulee puuttua tällaiseen lasten huonoon käytökseen. (Alaja 2007, 96- 97)

Kiireisessä arjen pyöryksessä väsyvät niin aikuiset kuin lapsetkin. Lasten harrastukset ja koulunkäynti vaativat enemmän aikaa kuin ennen. Yhteisen ajan vähyyks näkyy monien vastauksissa. Vanhempia harmittaa selvästi yhteisen ajan vähyyks ja töiden tuominen kotiin. Työlle omistettu aika on aina poissa lapsilta. Erityisen mukavia tilanteita lasten kanssa kysyttäessä lähes kaikkiin vastauksiin liittyy kiireettömyys ja rento vapaa-aika. Vanhempien väsyminen erityisesti lasten ollessa pieniä on vastausten mukaan erittäin yleistä. Monet turvautuivatkin lähipiiriin, kuten isovanhempien apuun, jotta voisivat itse välillä levätä.

Hyvä ja läheinen tukiverkosto olikin monelle korvaamaton apu. On hyvä muistaa, että myös lapset väsyvät kiireiseen arkeen. Tietynlainen suorittamisen

kulttuuri vallitsee jo pientenkin lasten elämässä ja pitkät koulupäivät ja siihen harrastukset päälle verottavat myös lasten jaksamista siinä missä vanhempienkin. Välillä tulee myös osata rauhoittua ja levätä koko perheen, koko ajan ei tarvitse olla menossa ja vastaamassa kaikkiin vaatimuksiin. Vanhemmat totesivat vastauksissaan myös kuinka oma väsyminen heijastuu lapsiin ja tulee riideltä turhista asioista, joista ei syntyisi riitoja itsen ollessa virkeämpi ja levänneempi. Ratkaisuksi väsymisen estämiseksi mainittiin juuri tukiverkostoon turvautuminen sekä yleinen arjen rauhoittaminen ja välillä ylimääräisistä menoista luopuminen.

Lasten harrastuksista puhuttaessa on selvää, että joissain perheissä harrastuksista ja suorittamisesta on tullut suoranaista pakkomielletta. Lapsen päästyä pystyasentoon aletaan jo miettiä mihin harrastukseen hänet olisi kiva laittaa. Vieläpä jos perheessä on useita lapsia saattaa perheen vähäinen yhteinen aika kulua lasten harrasten merkeissä ja niihin kускаamisissa. Nykyisin harrastaminen aloitetaan monien lasten kohdalla liian aikaisin. Tärkeämpää tulisi olla harrastuksen aloittamisen oikea ajoittaminen. Ennen aikojaan aloitetusta harrastuksesta voi lapselle tulla rasite, josta hänen on vaikea päästä omin voimin irti. Myös vanhempien tulisi miettiä omia motiivejaan lasten harrastuksille. Harrastamisen tulisi olla etenkin yhdessä tekemisen tarvetta eikä kilpailuista ja suorituksista toiseen juoksemista. (Sinkkonen 2008, 32–33.)

Lapsi ei luontaisesti koe arkea samalla tavoin kuin vanhempi odottaen ja tiedostaen aina aikaa eteenpäin, vaan vanhemman tahti luo myös tahdin lapsen arkeen. Vanhemman arki on lapsen silmin monesti lähtemistä ja tulemistä, mikä ei aina miellytä lasta, eikä lapsi välttämättä ymmärrä että vanhemman on pakko mennä töihin, eikä voi jäädä lapsen kanssa kotiin. Lapsi joustaa ja sopeutuu aikuisen asettamaan rytmiiin. Lapselle on tärkeää asioiden tutuus, ennakoitavuus, vanhemman läsnäolo ja kiireetön arki. Arki näyttäytyy lapselle tilana, jossa hän kasvaa kokonaisvaltaisesti. Viikonloput muuttavat myös lapsen tahtia ja silloin hänellä on mahdollista toimia omassa tahdissaan. Tällöin lapsen

ja vanhemman välinen yhdessäolo on yleensä tiiviimpää kuin arkisin. Lapsen päiviin kuuluu isona osana leikki niin kotona kuin päiväkodissakin. Myös aikuisen kannattaa uppoutua lapsen leikin maailmaan, sillä sitä kautta hän oppii tuntemaan lapsen. Leikin kautta mahdollistetaan aikuisen ja lapsen välille uusien vuorovaikutussuhteiden syntyminen. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 191–192.)

4. 2 Koulu ja kaverit

Yhtenä haasteena lasten kasvattamisessa koettiin lasten ystävyys-suhteisiin ja kouluvaikeuksiin liittyvät ongelmat, kuten kiusaamistilanteet ja oppimisvaikeudet. Lapset kaipaavat vanhemmilta tukea kohdatessaan ongelmia ja riitatilanteita ystävyys-suhteissaan. Kun lapsi tulee loukatuksi ystävien puolelta, ei vanhempi voi muuta kuin tukea ja auttaa selvittämään tilannetta yhdessä lapsen kanssa. Vastauksissa mainittiin vanhempien toimiminen riitatilanteissa tietynlaisena tuomarina ja neuvonantajana.

Lapsen paha mieli, jos on tullut ystävien puolelta loukatuksi. Ei voi kun tukea ja ymmärtää, muttei voi ottaa surua pois. Ratkaisuna pohtimalla lapsen kanssa yhdessä ratkaisuja ja ajatuksia tilanteesta. (nainen 29v. 2 lasta)

Vaikeat koulukiusaamistapaukset ovat rankkoja asioita koko perheelle. Vanhemmat mainitsivatkin sen yhdeksi kamalimmista kokemuksista kuulla oman lapsensa suusta, että hän tulee koulussa kiusatuksi tai häntä syrjitään. Avun löytämisen kiusaamiseen osa vanhemmista koki vaikeaksi. Tukea tällaisiin tilanteisiin kaivattiin enemmän koulun suunnalta.

Myös oppimisvaikeudet ja koulunkäyntiin liittyvät muut ongelmat ilmenivät ongelmallisiksi muutamissa vastauksissa. Oppimisvaikeudet aiheuttivat suurta huolta ja niihin haettiin aktiivisesti apua. Vanhemmat kokivat raskaaksi myös ainaisen patistamisen läksyjen tekoon ja kouluun patistamiseen, erityisesti murrosikää lähenevillä lapsilla tämä oli yleisempää kuin pienemmillä lapsilla.

Vanhimman lapsen oppimisvaikeuksien ymmärtäminen on ollut välillä hankalaa. Kun nyt 12- vuotiaalla meni läksyjen kanssa 4-6 h illassa (laaja-alaiset oppimisvaikeudet) alkoivat illat olemaan aika ikäviä. Tätä kesti pari vuotta ja teimme erilaisia ratkaisuja opettajien ja koulun kanssa, mm. luokan kertaamisen. (nainen 39v. 3 lasta)

Lapsen kasvussa kipupisteet: mikä on normaalia, mistä pitäisi huolestua. Alle kouluikäisen lapsen kanssa oli mahdollisuus keskustella neuvolan terveydenhoitajan kanssa. Kouluikäisen kanssa ei ole luontevaa paikkaa kysyä huolenaiheista. (nainen 32v. 1 lapsi)

Moni vanhempi miettii lapsen kasvaessa eri kehitysvaiheiden kohdalla, mikä on normaalia ja mistä taas tulisi huolestua. Näistä useat vanhemmat keskustelivatkin muiden vanhempien ja oman tukiverkostonsa kanssa. Silti osa vanhemmista tuntui jäävän yksin ja vertaistukea kaivattiin enemmän esimerkiksi asiantuntijoiden puolelta.

Kiusaaminen on yleinen ilmiö, niin lasten kuin aikuistenkin keskuudessa. Kiusaaminen voi olla suoraa uhrin nöyryyttämistä muiden silmien edessä tai epäsuorasti esimerkiksi uhrin aseman heikentämistä. Virtuaalinen ympäristö on lisännyt kiusaamismahdollisuuksia, sillä esimerkiksi sosiaalisen median välityksellä muun muassa kuvat ja viestit leviävät nopeasti. Nettikiusaamisessa myös kiusaajan identiteetti on helppo salata, kun kiusaaminen ei tapahdu suoraan kasvokkain. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2014, 131–132.)

Vanhemmat kokivat roolinsa melko voimattomaksi sellaisissa tilanteissa, joissa lapsi on omien taitojensa varassa. Esimerkiksi koulussa solmittavat ystävyys- ja kaverisuhteet ovat tällaisia. Varsinkin, jos lapsella tulee ongelmia, ei moni vanhempi tiedä miten kuuluisi silloin toimia, sillä koulumaailma nähdään sellaisena paikkana, jossa lapsi on omillaan, eikä vanhempien apu sinne asti yletä. Monen vanhemman pelko onkin, että oma lapsi syrjäytyy koulussa muusta porukasta.

*Esim koulussa on kuitenkin aika lailla viidakon lait ja lasta on tuettava puolustamaan itseään eikä häntä voi puolustaa hänen puolestaan.
(nainen 36-45v., 2 lasta)*

Ryhmän ulkopuolelle jätetty lapsi ei opi samalla tavoin sosiaalisia taitoja kuin ryhmään kuuluvat lapset. Lisäksi kun lapsen sosiaalinen status esimerkiksi koulussa on muodostunut sillä on taipumus olla hyvin pysyvä. Toimipa syrjitty lapsi miten tahansa, toiminta tulkitaan kiusaajien puolelta kielteiseksi, niinpä tilanne vaatii aina kokonaisvaltaisia toimenpiteitä. Vertaisryhmässä torjutuksi tuleminen on yhteydessä monenlaisiin ongelmiin myöhemmällä iällä, kuten kouluvaikeuksiin, tunne-elämän ongelmiin ja käyttäytymisen ongelmiin. Erityisesti aggressiivisuuden ja torjutuksi tulemisen esiintyessä yhdessä lisääntyy riski keskeyttää opinnot ennenaikaisesti sekä antisosiaalinen käyttäytyminen lisääntyy. Kiusatuksi joutuminen voidaan käsitteellisesti erottaa torjutuksi tulemisesta, sillä torjuttuna lapsi voidaan jättää täysin huomiotta, mutta kiusaamistapauksissa lapselle aiheutetaan vahinkoa tai pahaa mieltä ja häntä vastaan hyökätään joko fyysisesti tai psyykkisesti. Kiusatuksi joutumiseen liittyy yleensä osapuolten välinen epätasaväkisyys. (Ritokoski 2010, 66.)

Kiusaamiseen puuttumisessa on hyvä muistaa, että kiusaaminen on useimmiten ryhmäilmiö, jolloin tulisi vaikuttaa koko ryhmän normeihin tai siihen, miten niin kutsutut sivustaseuraajat reagoivat kiusaamiseen. Toimivin malli puuttua kiusaamiseen on työskennellä koko kiusatun ja kiusaajan yhteisön kanssa. (Ritokoski 2010, 68–69.)

Lasten ja nuorten ystävyysuhteet kehittyvät vähitellen ja sitä mukaa ne saavat yhä suuremman merkityksen heidän elämässään. Lasten ystävyyskäsitteiden ja sosiaalisten taitojen kehittyminen edellyttää sekä kehittyviä älyllisiä taitoja että myös sosiaalisia kokemuksia. Ystävydessä osataan asettua toisen asemaan ja ystävyksillä on kyky vastavuoroiseen toimimiseen. (Aho & Laine 1997, 170–171.)

4.3 Tietotekniikan ja sosiaalisen median lisääntyminen arjessa

Vastauksista ilmeni, että yksi kasvatuksellisia haasteita aiheuttava tekijä on tietotekniikan lisääntyminen arjen käytössä. Yksi pitkään ongelmia aiheuttanut asia on elokuvien ikäraajat ja niiden valvominen on nykyään vielä vaikeampaa, sillä lähes kaikki on lasten saatavilla netin välityksellä. Televisio aiheuttaa ongelmia myös sen katsomisen määrien rajoittamisessa sekä liian myöhäisten ohjelmien katsomisessa, kun seuraavana aamuna on kouluun herääminen. Kuitenkin ehdottomasti suurimpana ongelmana vanhemmat pitävät internetin käyttöä ja vaikeutta valvoa, mitä lapset siellä tekevät.

Nyky-yhteiskunta tuo omat haasteet minusta tietotekniikan kautta. Nuoret/lapset ns. laiskistuvat kohtaamaanihan aidosti toisiaan, vaan he istuvat jokainen kotonansa ja keskustelee kaikenmaailman skypejen ym. kautta netin välityksellä. Lisäksi jos nuoret ovat yhdessä, useimmiten se menee siihen että huone on täynnä lapsia/nuoria ja kaikki tuijottaa kuvaruutuja. Yritäppäs tässä sitten vanhempana asettaa lapselle netissä olo aikoja kun silloin myös suljet lapsen pois "virtuaalisesta ystäväpiiristä ja keskustelusta". (nainen 38v. 2 lasta)

Monissa vastauksissa kuvataan, kuinka lasten arjessa on nykyään hyvin vahvasti tietotekniikka ja sosiaalinen media. Laitteita on paljon, kuten tietokone,

tabletit, älypuhelimet, pelikonsolit yms. Lapset ovat nopeasti tietokoneiden ja muiden laitteiden kanssa taitavampia kuin moni aikuinen ja tietoa lasten ulottuvilla on huomattavasti enemmän kuin aikaisemmin. Vastaajien mielestä aikuisten asiat ja ongelmat tulevat lasten tietoisuuteen liian aikaisin ja on vaikea valvoa, sitä mitä lapset netissä näkevät. Maailma koetaan netin tarjonnan vuoksi myös turvattommaksi kuin omassa lapsuudessa. Vaaroja on huomattavasti enemmän ja ne ovat monimuotoisempia kuin ennen.

Kaikki nykyisten laitteiden koetaan lietsovan osaltaan levottomuutta. Lapset eivät enää osaa olla kunnolla rauhassa ilman mitään välineitä ja mielikuvitus keksiä itse tekemistä on vähentynyt tietotekniikan lisääntymisen myötä huomattavasti. Lisäksi esimerkiksi lastenohjelmien nopeus on suurempi kuin ennen, mikä lisää levottomuutta lapsissa. Myös television nykyinen ohjelmatarjonta sai kritiikkiä osakseen, sillä television ohjelmatarjonta on täynnä lapsille sopimatonta kieltä. Ihan päiväsaikaankin tulevat ohjelmat ovat täynnä sanastoa, jota ei haluaisi lasten oppivan vielä kovin pieninä. Onkin vaikea valvoa, mitä lapset televisiosta yksin ollessaan katsovat. Vanhempien tulisikin pyrkiä pysymään mahdollisimman hyvin ajan hermolla ja mukana uusissa teknillisissä jutuissa, jotta he voivat ymmärtää lasten tietoteknillistä toimintaa.

Rajojen asettaminen erityisesti "ruutuajan" suhteen. Kasvattaminen ja rajojen asettaminen siten että lapsen oma luovuus ei tukahdu (vaatii vanhemmalta esim. ajoittaisen sekasotkun sietämistä). Lapsuuden ja leikin suojeleminen, etteivät aikuisten ja isompien lasten asiat tulisi liian aikaisin pienten tietoisuuteen. (nainen 37v. 2 lasta)

Toisaalta vastauksissa ilmenee, että vaikka tietotekniikka ja laitteet ovat lisääntyneet paljon, niin kasvatukseen liittyvät perusjutut eivät silti ole muuttuneet mihinkään. Tietotekniikka nähdään osaltaan myös hyväksi, sillä onhan se helpottanut monia toimia ja netti luo valtavasti eri käyttömahdollisuuksia. Kyselyn vastauksissa kuitenkin painotetaan enemmän tietotekniikan mukanaan tuomia vaikeuksia, vaikka hyödytkin tiedostetaan.

Aito yhdessäolo on yksi huolenaihe, sillä tietokoneet ja kännykät vievät osaltaan todellisen yhdessäolon pois, kun ihmiset tuijottavat ruutuja vaikka olisivat muiden henkilöiden kanssa. Tämä ei koske vain lapsia, sillä se on huolestuttavan yleistä myös aikuisten keskuudessa. Sosiaalinen kanssakäyminen tapahtuu yhä enemmän joko tietokoneen tai puhelimen välityksellä, eikä aitoa yhdessä vietettyä aikaa osata enää samalla tavoin arvostaa. Tämän vuoksi myös pihaleikit ovat sukupolven aikana vähentyneet, eivätkä lapset välttämättä osaa keksiä tekemistä ulkona itse ilman, että kukaan heitä olisi siellä ohjaamassa.

Nykylapset ovat syntyneet tietotekniikan aikakaudelle, mikä väistämättä näkyy lasten arjessa suuressa määrin. Lapset altistuvat kaikkialla näkyvien minikokoisten näyttöjen takia jatkuvasti mainoksille ja medialle yleensäkin. Tämän säätely on huomattavan vaikeaa. Ruututeknologiaa on lisätty jo myös kouluissa, mikä nähdään osaltaan hieman ristiriitaisena, sillä toisaalta on hyvä, että lapset pysyvät yhteiskunnan ja teknologian kehityksessä mukana. (Nurmi ym. 2014, 131–132.)

Tietotekniikan kouluun tulemisen vastustajien mukaan tietotekniikan käyttö kouluissa lisää käyttöä myös kotiympäristössä, millä on myös haittavaikutuksia. Liiallisella tietotekniikan käytöllä nähdään erityisesti lukemisen vähenevän. Lisäksi samanaikaisesti eri ruutujen selaaminen sivulta toiselle eli monitoiminta aktivoi muita aivojen osa-alueita kuin niitä, joita käytetään jonkin asian opiskeluun. Lisäksi sosiaalisen kehityksen kannalta on merkittävä huomioida, kuinka kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus vähenee sähköisen median käytön lisääntyessä. Vuorovaikutuksen väheneminen vaikuttaa muun muassa perhe-elämään ja ystävyys-suhteisiin. (Nurmi ym. 2014, 131–132.)

Lapset yrittävät aikuistua liian aikaisin ja unohtavat olevansa lapsia, käytös sen mukaista. Tekniikka, vaateteollisuus ja nykyinen tapakulttuuri tukevat tätä. Yleinen pahoinvointi kaikilla on lisääntynyt

monipuolistumisen & kehittymisen myötä. Mun mielestä alle 12 v ei tarvis olla minkäänlaisia kännyköitä/älypuhelimia, napapaitoja, viimeisimmän villityksen vehkeitä jne. Tässä musta suurin ero omaan lapsuuteen: silloin leikittiin ulkona aamusta iltaan isossakin porukassa eikä ollut tietoaakaan pelilaitteista tmv.vekottimista ja onnellisia ollaan oltu ja kunnollisiksi tultu. (nainen 36–45-v., 3 lasta)

Vastaajien mukaan lapsuus on lyhentynyt ja aikuisten maailma tulee liian nopeasti lasten tietoisuuteen. Leikkien määrän koettiin vähentyneen ja esimerkiksi ulos on välillä vaikea saada lapsia lähtemään, varsinkin ilman kavereita moni lapsi ei keksi välttämättä itsekseen lainkaan tekemistä. Puhelimien ja muiden ruutujen käyttö on monien vanhempien mielestä mennyt liiallisuuksiin ja niitä on vaikea välttää nykymaailmassa.

Lasten kasvatus ja virtuaalimaailmassa tapahtuva kommunikointi eroavat toisistaan suuresti, sillä kasvatus tapahtuu kasvokkain ja juuri sillä hetkellä kun taas virtuaalimaailmassa sanomisiaan voi miettiä ja antaa toisen odottaa. Lasten tulee osata toimia myös kasvokkain, joten aikaa ruudun äärellä tapahtuvaan kanssakäymiseen tulisi rajoittaa niin lasten kuin aikuistenkin. Perheissä tapahtuva vuorovaikutus on arjen jakamista yhdessä niin iloineen kuin suruineen. Olisi tärkeää, että kaikki osapuolet olisivat läsnä myös henkisesti. Kotona pitäisi olla enimmäkseen mukava olla. Aikuisen tulee olla mallina lapselle ja arvostaa niin itseään kuin lastakin. (Cacciatore 2010, 13–14.)

Kännykät ja internet ovat jo itsestään selvä osa lasten ja nuorten elämää, ne eivät ole ainoastaan viestintävälineitä. Erilaiset verkkoyhteisöt ovat luoneet tilan, jossa on mahdollista ilmaista itseään ja tunteitaan virtuaalisesti. Median kautta luodut vuorovaikutussuhteet eivät kuitenkaan voi vastata ja korvata kasvokkain tapahtuvaa vuorovaikutusta. Kasvoton viestintä saatetaan kokea avoimeksi ja vapauttavaksi kommunikaatiokeinoksi tuoda omat tunteensa julki. Virtuaalisessa kanssakäymisessä kuitenkin ilmeet, eleet ja äänenpainot jäävät

arvailujen varaan jolloin väärinymmärrysten vaara on suuri. (Ritokoski 2010, 72–73.)

Mediayhteiskunta ei ole enää vain läsnä lapsille ja nuorille, vaan se ympäröi koko heidän elämäänsä, halusivat he sitä tai eivät. Eräiksi kasvatuksen peruslähtökohdiksi onkin noussut mediakriittisyyteen kasvattaminen, hyvään median käyttöön kasvattaminen ja median aiheuttamilta traumaailta suojaaminen. Toisaalta medialla on myös hyvät vaikutuksensa, sillä sitä voidaan hyödyntää esimerkiksi opetuksessa ja osana nuorisotyötä. Kasvatusinstituutioiden on kuitenkin vaikea pysyä nopeasti kehittyvän tietotekniikan perässä. (Salasuo & Hoikkala 2010, 150–151.)

Lapset elävät nykyisin keskellä medioiden välittämää informaatiota ja tulevaisuudessa tämä vain lisääntyy. Erilaiset tekniset laitteet ovat yhä suurempi osa lasten jokapäiväistä elämää. Vanhemmat ja muut lasten kanssa toimijat ovat mediakasvattajia, koska he mahdollistavat median saatavuuden lapsille. Vanhempien tulisikin toimia lapsilleen mediankäyttäjien mallina ja näyttää esimerkillään mikä merkitys medialla heidän perheessä on ja mitä ohjelmia televisiosta katsotaan. Yhteisen mediakokemuksen jakaminen lapsen kanssa on antoisaa ja samalla lapselle voi opettaa median tulkintaa. (Vilén ym. 2006, 523–524.)

2000-luvun alussa tehdyssä mittavassa kansainvälisessä tutkimuksessa, johon osallistui yli 5000 lasta 23 eri maasta television katsomisen keskiarvoksi saatiin, että 12-vuotias katsoo noin 3 tuntia päivässä televisiota. Lisäksi ne lapset, joilla oli omassa makuuhuoneessaan televisio, katsoivat sitä myös enemmän kuin lapset, joilla ei ollut huoneessaan tv:tä. (Strasburger & Wilson 2002, 9.) Tämän tutkimuksen jälkeen sosiaalinen media on tehnyt tulonsa, joten eri medioiden ja kuvaruutujen parissa lasten viettämä aika ei ainakaan ole vähentynyt.

4.4 Ratkaisuja haastaviin tilanteisiin

Ratkaisuja arjen ja kasvatuksen haasteisiin haetaan monelta suunnalta. Erityisesti vanhemmat kertovat pohtivansa asioita oman puolison kanssa sekä perheellisten ystävien kanssa. Myös omat vanhemmat ovat yksi tietolähde, joilta voi kysellä mieltä askarruttavissa tilanteissa vinkkejä kuinka toimia. Hyvää tukiverkostoa osataan selvästi arvostaa ja tietoa siitä, että aina on joku jonka puoleen voi kääntyä.

Perheneuvolasta, jos tilanne on sellainen, ettei omat resurssit riitä. Omasta lapsuudesta opitut asiat, miten ei kannata toimia, jos haluaa luoda kestävän siteen omaan lapseensa. Ihan maalaisjärjellä. Netti on surkeatiedonlähde lapsien kasvattamisessa. Muilta vanhemmilta tulevia neuvoja voi tarvittaessa suodattaa ja soveltaa omaan perhe-elämään. Kaikki lähtee siitä, miten haluaisi itseään kohdeltavan ja miten olisi halunnut että itseä kohdeltiin lapsena. Omien vanhempien virheitä ei halua toistaa oman lapsensa kohdalla. (nainen 32v, 1 lapsi)

Lisäksi yhdeksi neuvojen hakupaikakasi mainitaan netti ja netissä olevat vanhemmille suunnatut eri keskustelupalstat. Netti mainitaan sekä hyvässä että huonossa, sillä netissä on niin paljon tietoa ja kaikilla omat mielipiteensä asioista, ettei millään voi noudattaa kaikkien ohjeita. Soveltamalla joukosta omaan elämään sopivimmat neuvot, voi netistä löytää kuitenkin hyviäkin juttuja. Lisäksi netistä voi löytää avun pohtiessa, onko joku tietty asia normaalia tai tiettyyn ikäkauteen liittyvää, jolloin vanhempi voi sitä kautta saada itselleen mielenrauhan asiaan. Nettiä kritisoidaan lasten asioista puhuttaessa myös siitä, että lapsella tulisi olla oikeus tietää mitä hänestä kirjoitetaan julkisilla sivuilla. Välillä vanhemmilta tuntuu unohtuvan, että lapsillakin on yksityisyys, jota tulisi kunnioittaa. Tulisi myös muistaa muiden kokemuksia lukiessa, että se mikä toimii toisella ei välttämättä toimi itsellä.

Sen muistaminen että lapsia kasvatetaan rakkaudella. Pahalla ei saa mitään aikaan ja että lapsia ei tule aliarvioida. Omasta lapsuudesta olen poiminut hyvät kasvatuspierreet ja ehdottomasti karttanut huonoja. Lapsen kehityksestä kertovat kirjat ja artikkelit myös auttavat ja niitä luen hyvin monenlaisia. Neuvolassa keskustellaan myös kasvatustilanteista, mutta nykyään neuvolassa käydään vain kerran vuodessa joten sieltä ei ihan joka juttuun saa neuvoja. Se on hyvä muistaa, että aikuinen ei ole täydellinen, ei siten myöskään täydellinen auktoriteetti lapselle. Näin ollen lapselta ei tulisi odottaa yli kilttiä, vanhempia miellyttävää käytöstä vaan lasta tulee tukea kasvamaan omaksi persoonaksi. Siinäpä haastetta itse kullekin. (nainen 24v., 2 lasta)

Useiden vastaajien mukaan omasta lapsuudesta ammentaa ratkaisumalleja ihan tiedostamattakin. Useissa vastauksissa painotetaan ihan maalaisjärjen käyttöä ja itse omassa mielessä asioiden järjellemistä. Osa vastaajista kertoi miettivänsä ratkaisuja omasta lapsuudestaan ja sitä miten omat vanhemmat ovat vastaavissa tilanteissa toimineet. Muutamissa vastauksissa taas kerrottiin, että omasta lapsuudesta ammennetaan vain siinä mielessä, että itse toimii omien lasten kanssa täysin päinvastaisesti.

Kaiken kaikkiaan koen, että lapsen kanssa oleminen ja lapsen kasvattajana toimiminen on nostanut esiin itsessäni paljon sellaisia tunteita ja toimintamalleja, joista en ole ollut tietoinen. Lapsi on ikään kuin aktivoinut ne. Enkä usko, että olen yksin tällaisen havainnon kanssa. Me toistamme niitä malleja, jotka olemme kotoamme saaneet. Emme vain ole tienneet niistä ennen kuin joudumme itse kasvatustilanteeseen. (nainen 36-45v., 1 lapsi)

Vastauksissa mainitaan seuraavat lähteet ja tahot, joista ratkaisuja haetaan arjen haasteisiin: netti, äiti ja isä, viisaat kasvattajat, omat tunteet ja lapsen

kuunteleminen, oma koulutus, oma lapsuus, työkokemus tarhasta ja neuvolasta, puoliso, ystävät, kirjallisuus, maalaisjärki, televisio, neuvola, sisko, opettaja, terveydenhoitaja ja aiemmat kokemukset.

Tilanteesta riippuen ratkaisukeinoja oli monia. Esimerkiksi levottomuuteen ja liialliseen tietotekniikan käyttöön avuksi nähtiin kaikkien laitteiden sulkeminen ja yhteisen tekemisen lisääminen ilman medialaitteita. Myös ”ruutuaika” oli osassa perheissä käytössä eli jokainen saa käyttää laitteita tietyn ajan päivässä tai viikossa, jonka jälkeen laitteet laitetaan kiinni.

4.5 Vanhemmuuden muuttuminen

E erityisen laajasti sain vastauksia kyselyn viimeiseen kysymykseen: Mikä on mielestäsi muuttunut verrattuna omaan lapsuuteesi ja millaiseksi koet vanhempana olon 2010-luvulla? Keskeisimpiä muutoksia olivat erityisesti tietotekniikan lisääntyminen arjessa, sillä tietotekniikka on lasten elämässä jo hyvin pienestä pitäen mukana. Yhteiskunnan koettiin muuttuneen myös ”kovemmaksi” ja vastuun määrä nähtiin suuremmaksi. Kaikkien vastaajien mukaan yhteiskunta on muuttunut paljon yhden sukupolven aikana. Vaikka yleisesti ottaen maailman nähtiin muuttuneen turvattommaksi ja arvoiltaan erilaiseksi kuin ennen, niin myös hyviä muutoksia mainittiin monia.

Myös työn nähtiin vievän tänä päivänä enemmän aikaa ja siihen tulisi olla valmis panostamaan aina vain enemmän. Aikataulujen suunnittelu ja tasapainoilu töiden ja perhe-elämän välillä koettiin monissa vastauksissa hankalammaksi, mitä se on ennen ollut. Yleisesti ottaen tahti nähtiin kiivaammaksi niin aikuisilla työelämässä kuin lapsilla koulussa. Kovempi tahti ja sen mukana tulevat paineet suorittamisesta verottavat ihmisten hyvinvointia. Lapset kohtaavat enemmän vaaroja nykyisin kuin ennen ja vaarat ovat

monomuotoistuneet, etenkin vaarat netissä koskettavat lähes jokaista perhettä yhteiskunnassamme.

Maailma koetaan turvattommaksi kuin omassa lapsuudessa, sillä moni vastaaja ei uskalla päästää enää omia lapsia samalla tavoin yksin liikkeelle, miten itse on omassa lapsuudessaan saanut kulkea. Ovet olivat ennen auki ja vieraita sai tulla ja mennä, nykyään ovet pidetään lukittuina ja kyläilyt sovitaan monesti tarkasti etukäteen. Ympäröivä maailma koetaan turvattommaksi myös netin ja television välittömän tarjonnan välityksellä. Yksi vanhempi muisteli 6-vuotiaana ajaneensa yksin polkupyörällä kouluun viiden kilometrin koulumatkan, nyt omaa 6-vuotiasta ei voi jättää hetkeksikään yksin, eikä tulisi kuulonkaan että hän kulkisi yksin samanlaisen koulumatkan. Lisäksi harrastuksiin kускаamiset on muuttunut, sillä ennen harrastuksiin kuljettiin itse joko kävellen tai pyörällä, nykyisin kaikkialle pitäisi olla kускаamassa autolla. Monet vanhemmat muistelevat omaa lapsuuttaan melko vapaana aikana, kun taas nykyään kaikki on paljon enemmän valvotumpaa ja rajoitetumpaa, mutta samalla myös turvallisempaa.

Muutkin vastaajat vertasivat vastauksissaan lastaan itseensä samanikäisenä ja kaikissa oli ideana se, kuinka ennen on oltu omatoimisempia ja asioita on voinut tehdä yksin ilman valvontaa. Yksi vastaaja pohti sitä, voisiko tämä johtua siitä, että ennen ei ollut virikkeitä läheskään yhtä paljon kuin nykyään. Silloin lapset keksivät leikkinsä itse ja oltiin juuri paljon ulkona muiden lasten kanssa. Nykyisin lapsilla niin paljon virikkeitä, ettei heidän tarvitse keksiä itse ohjelmaa, vaan se tulee valmiina eteen. Nykyisin lasta ei saa ulos leikkimään, koska ei ole ketään kaveria jonka kanssa siellä leikkisi, eikä hän itsekseen sinne halua mennä. Tärkeintä olisi muistaa kasvattaa lapset perinteiset arvot mielessä. Nykyisin on aina kiire ja lapsille pitäisi olla kaikkea, että olisi onnellinen ja kaverit hyväksyisivät. Houkutusia on paljon, mutta perusonnellisuus ja kasvatus eivät liity niihin.

Tietotekniikka muuttunut, lapset eivät enää ole ulkona, ei pelailla vapaaehtoisesti katukiekkoa, jalkkista ym. ei olla enää ulkona niin paljon. lapsuus loppuu liian aikaisin, kilpailua enemmän lasten kesken, kiusaamista enemmän (jätetään porukasta), luonto on vierasta, sääsket ja mäkäräiset pelottavat, ennen niistä ei edes välitetty. Vanhempana olo nyt seurata koko ajan yhteiskuntaa, että tietää missä mennään, liikaa tietotekniikkaa, vaikea saada lapsia ulos. (nainen 48v., 1 lapsi)

Kaikki on valmiimpaa kuin ennen: lelut on tietynlaisia ja niillä pitää leikkiä tietyllä tavalla, valmiilla muotilla mikä on annettu. Tavaraa sataa ovista ja ikkunoista ja arjessa on hyvin vahvasti mukana playkka, wii, kosketusnäyttöpuhelimet, tabletti ja tietsikat. Ekaluokkalainen on netin kanssa taitavampi kuin moni aikuinen ja liikaa tietoa maailmanmenosta sataa tuvista ja ikkunoista. (nainen 29v., 2 lasta)

Ari Antikaisen mukaan elämme maailmassa, jossa yhä enenevässä määrin siirrytään ulkoapäin ohjautuvaan eli toisten ihmisten ohjaamaan sosiaaliluonteeseen. Tällä tarkoitetaan ensinnäkin sitä että perheen rinnalla tai sen sijasta nuorison omien vertaisryhmien merkitys kasvatuksessa on korostunut. Toinen suuri muutos on median ja koko symboliympäristön muuttuminen. Tämä koskettaa erityisesti yhteiskuntaamme, sillä viihdeteollisuus on niin läsnä lasten arjessa nykyisin, että sen tulkitsemisessa tarvitaan kodin ja koulun apua. Kolmas muuttunut asia on kasvatuksen ammatillistuminen ja asiantuntijavaltaistuminen. Jokainen syntyvä lapsi on osa yhteiskunnan huolenpito- ja valvontajärjestelmiä. Neljäntenä kohtana Antikainen nimeää nykyihmisen jatkuvan identiteetin etsimisen, josta on tullut nuoruuden kehitystehtävän sijaan jatkuva elämänmittainen prosessi. (Antikainen 1998, 137–138.)

Yhteiskunnan muuttuminen paremmaksi nähtiin erityisesti lapsista huolehtimisessa ja kasvatuksellisiin asioihin paneutumisessa. Lasten

kasvatuksessa myös isät ovat enemmän mukana nykyisin kuin verrattuna aikaisempaan. Lapsiin halutaan myös panostaa ja asioihin perehdytään enemmän. Esimerkiksi lasten koulunkäynnistä ollaan enemmän kiinnostuneita ja siihen halutaan panostaa. Lapsuutta ja lasten hyvinvointia nähdään arvostettavan nykyisin enemmän. Lapsista ja heidän kehityksestään ollaan aidosti kiinnostuneita ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan omia mielipiteitään avoimemmin. Lisäksi muutamissa vastauksissa keuhuttiin erityisesti koululaitoksen kehittymistä 2010-luvulla, kuinka perusopetus on nykyisin loistavaa. Kehittyneeksi nähtiin myös neuvolakäytännöt, jotka ovat Suomessa erityisen hyvin toimivia ja asiantuntevia.

Kasvatuksellisiin asioihin kiinnitetään monissa perheissä huomattavasti enemmän huomioita ja perheet tekevät yhdessä paljon asioita, mikä on hyvä asia. Ennen oli ehkä enemmän lasten jutut ja aikuisten, nykyisin koko perhe usein tekee yhdessä. Tämä lisää perheen sidosteisuutta ja läheisyyttä.

Koulutuksesta ja suomalaisesta koululaitoksesta oltiin osittain myös eri mieltä, sillä monissa vastauksissa kritisoitiin koulun asettavan liikaa paineita liian varhaisessa vaiheessa lapsuutta, jolloin lasten arjesta tulee raskasta. Tietyntyylinen suorittaminen alkaa jo varhaisessa vaiheessa, joka saattaa jatkua jopa koko elämän ajan. Voisiko tämän suorittamisen kulttuurin saada jollain keinolla alkamaan myöhemmässä ikävaiheessa. Kouluilla ei myöskään ole tarpeeksi resursseja hoitaa ongelmia ja näin ollen asioihin ei puututa tarpeeksi. Toiset taas kehuivat suomalaista koululaitosta ja olivat tyytyväisiä sen tarjoamaan opetukseen ja toimintaan.

Lapsuutta ja lasten hyvinvointia arvostetaan tänä päivänä enemmän. Lapsista ollaan aidosti kiinnostuneita ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan omia mielipiteitään avoimemmin. Koululaitos on kehittynyt, lasten perusopetus on loistavaa 2010 luvulla. Toki lasten eriarvoisuus on kasvanut. On paljon niitä lapsia, jotka voivat todella hyvin, mutta on myös niitä lapsia joilla asiat eivät ole hyvin. (nainen 35v., 2 lasta)

Toiset taas näkivät lasten kasvatuksen periaatteet täysin samanlaisina kuin omassa lapsuudessaankin, on samoja kipupisteitä, mutta puitteet vain ovat erit.

Vanhemmuudessa on kyse yksinkertaisesti siitä, että lapsi saa sekä siivet että juuret. Ihan niin kuin kuvittelisin olleen jo monta vuosikymmentä. (nainen 32v., 1 lapsi)

Nykyään etsitään ehkä rakentavampia tapoja kasvattaa, ennen sai vyöstä tai risusta tehdessään väärin, erityisesti kurinpidolliset asiat ovat muuttuneet. Kaikki pohjautuu nykyisin molemminpuoliseen kunnioitukseen ja ymmärretään, että lapsikin on ihminen ja häntä tulee kohdella inhimillisesti. Tämän tulisi olla selvää tänä päivänä jo kaikille vanhemmille. Monissa vastauksissa pohdittiin myös sitä kuinka kaikki vanhemmat eivät ota vanhemman roolia, vaan lasten kanssa ollaan enemmänkin kavereita. Lasta yritetään miellyttää höllentämällä rajoista ja säännöistä. Lapsen turvallisuuden tunne kuitenkin kärsii siitä, ettei lähellä ole luotettavaa ja rajoja asettavaa aikuista. Muun muassa tästä syystä voi alkaa ilmetä ongelmia niin kotona kuin koulussakin.

Moni vastaaja muisteli, kuinka omassa lapsuudessaan lähes kaikki leikit leikittiin ulkona ja kotiintuloajat olivat lähinnä syömään ja nukkumaan. Nykyisin yhteiskunta koetaan paljon levottomammaksi ja lapsia ei voi yhtä vapaasti päästää olemaan esimerkiksi ulkona ilman valvontaa. Jo melko pienillä lapsilla on kännykät aina mukana ja koko ajan tulisi olla tavoitettavissa. Toisaalta se on vanhemmille hyvä asia, jotta tietää aina missä lapsi milloinkin on, mutta toisaalta tietotekniikka tulee taas mukaan jo varsin nuorilla lapsilla. Myös tietokone on tuonut mukanaan paljon hyvää, mutta myös paljon pahaa.

Vanhemmat kokivat haastavaksi sen, kuinka tietoa tulvii joka puolelta. Lasten asioista tulee olla hyvin perillä tänä päivänä. Tietoa siitä, kuinka tulisi toimia on netti pullollaan, mikä helposti luo vanhemmalle olon, ettei hän osaa toimia oikein. Lisäksi koetaan että netti tuo aikuisten asiat lasten tietoisuuteen hyvin

aikaisin. Tästä syystä lapsia on suojeltava enemmän kuin ennen, jotta kaikki maailman asiat eivät saavuttaisi heitä liian aikaisin. Liian luottavainen ei saa olla tämän päivän kasvatuksessa.

Vanhemmuus nähdään nykyään pirstoutuneen useiden instanssien kesken, jolloin lopulta kukaan ei tiedä kenelle vastuu kuuluu. Esimerkiksi yksi vastaaja koki, kuinka hän yrittää kantaa oman vastuunsa ja kasvattaa lapset sekä tarpeen vaatiessa myös naapureiden lapset. Vanhempana olo koetaan hankalaksi yhteiskunnassa, joka arvostaa yksilönvapautta yli kaiken.

Lapsia kuunnellaan nykyisin enemmän ja lapsen tarpeet pyritään täyttämään myös paremmin. Toisaalta tämä nähdään hyväksi asiaksi, mutta se ei saisi mennä ylilyönnin puolelle. Lapsesta on ikään kuin tullut kuningas ja se voi olla yksi syy yhteiskunnan ja erityisesti lasten ja nuorten pahoinvointiin.

Tunnettu lastenpsykiatri Jari Sinkkonen kertoo teoksessaan *Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun*, kuinka syyllisyydentunteet kuuluvat isona osana vanhemmuutta. Syyllisyydentunne on kuitenkin tietynlainen merkki siitä, että asioissa on tapahtunut kehittymistä, etenkin psyykkisellä puolella ja sen tarkoituksena onkin opastaa ihmistä toimimaan oikealla tavoin. Nykyinen elämäntapamme ei suosi tiivistä perheyhteyttä, vaan tuloksellisuutta ja tehokkuutta korostetaan liaksi. On parempi herätä perhe-elämän tärkeyteen viimeistään ensimmäisen lapsen synnyttyä kuin kolmekymmentä vuotta myöhemmin. (Sinkkonen 2008, 19–21.)

Riikka Kivimäki pohtii työ- ja perhe-elämän muuttumista perhesosiologisessa teoksessa *Perhe murroksessa*. Yksi suurimmista muutoksista olikin 1990-luvulla tapahtunut työtahdin kiristyminen, joka on jatkunut yhä tähän päivään saakka. Työelämän arkipäivään tulivat osallisiksi tehokkuus, epävarmuus töiden jatkumisesta, työntekijöiden vähyys, töiden kotiin vieminen sekä paineen kasvaminen työntekijöillä. Työn koetaankin rasittavan enemmän henkisesti kuin ennen. Töiden tuominen kotiin on myös yleistynyt teknisten laitteiden myötä ja

näin ollen vähentää perheen yhteistä aikaa, kun vanhempi hoitaa työasioita kotoa käsin. (Kiviniemi 2003, 192.)

Työn ja perhe-elämän yhteensovittamista on tutkittu paljon ja se on herättänyt suuressa määrin keskustelua julkisuudessa. Monet asiasta puhujat esittävätkin omat väitteensä totena sillä perusteella, mitä ovat itse työelämässä kokeneet ja sivusta seuranneet. Sävy työelämästä kirjoitettaessa oli aina sama, kuinka arvot ovat koventuneet ja työlle tulisi antaa kaikkensa ja koko ajan tulisi olla tavoitettavissa. Tämä sotii melko lailla perhearvoja vastaan. (Jallinoja 2006, 143-144.) Ennen oletettiin, että teknologian kehittymisen myötä ihmiset saisivat enemmän vapaa-aikaa, kun koneet hoitaisivat osan töistä. Kävikin kuitenkin päinvastoin, sillä ihmiset tekevät nykyään töitä huomattavasti enemmän. Myös ylityöt ovat lisääntyneet ja osa työntekijöistä tekee ylityötunnit jopa ilman korvausta. Töitä ei tehdä vain paljon, vaan se myös vie ihmisten voimat, eikä kotona enää jaksaa olla samalla tavoin läsnä perheelle kun on päivän töissä ensin antanut kaikki voimansa. (Jallinoja 2000, 128.)

Monet äidit töihin palatessaan etsivät sellaista työtä, joka sopisi lasten koulujen ja päiväkotien mukaisiin kellon aikoihin tai mahdollisesti osa-aikatyötä, jolloin perheelle jää näin ollen enemmän aikaa. (Cunningham-Burley, Backett-Milburn & Kemmer 2005, 28–29.) Tätä tukee myös aineistossa ilmenneet neuvot äitiysvapailta takaisin töihin palanneilta äideiltä, jotka suosittelivat tekemään lyhennettyä työviikkoa, jos se vain millään on mahdollista. Näin perhe saa enemmän yhteistä aikaa lasten ollessa vielä pieniä, kuin että molemmat vanhemmat olisivat täyspäiväisesti töissä. Kaikilla tällainen järjestely ei tietenkään ole mahdollista.

Nykyinen vanhempien sukupolvi on itse tottunut lapsuudessaan kuuliaisuuteen ja nöyryyteen. Tänä päivänä he haluavatkin kasvatuksessaan antaa enemmän liikkumatilaa ja vapautta omille lapsilleen kuin mitä heillä itsellään sen ikäisinä oli. Usein lopputulos on sellainen kuin pitääkin: lapsista kasvaa sosiaalisempia ja rohkeampia kuin heidän vanhempansa olivat aikoinaan samanikäisinä. Tämä

voi vanhemmista tuntua pelottavalta muutokselta omaan lapsuuteen, mutta se on tarkoituksenmukaista kehittymistä ajansaatossa. (Sinkkonen 2008, 36.)

Vanhempien ja lasten kasvatuksellinen suhde on muuttunut viime vuosina. Suomalaisen kotikasvatuksen muutosta voi kuvailla siirtymäksi tottelevaisuus- ja kuuliaisuuskuulttuurista keskustelu- ja neuvottelukulttuuriin. Sukupolvien välinen hierarkia ei ole enää niin selvä, sillä aikuiset ovat menettäneet ylemmyyttään. Oppimisen suuntakin on välillä kääntynyt pääläelleen, sillä ennen lapset kysyivät vanhemmiltaan neuvoa, nykyisin ainakin tietotekniikkaan liittyvissä asioissa vanhemmat kysyvät lapsiltaan neuvoja. (Helström 2010, 249–250.)

5. Johtopäätökset

Käsittelen saamiani tuloksia siten, että esittelen tuloksia kuvauskategorioiden ylimmällä tasolla, jossa tulokset sidotaan ympäröivään yhteiskuntaan yleisemmin. Olen jakanut tulokset siten, että ylimmän tason kategorioiksi muodostuivat seuraavat yläkäsitteet: vanhemmuus, kasvatukselliset haasteet kodin ulkopuolella, globaali digitalisaatioituminen/ tietotekniikan käytön lisääntyminen arjessa sekä arvojen muuttuminen.

Tulosten perusteella voi sanoa, että suurimmaksi osaksi nykyvanhemmuuteen liittyvät haasteet ovat aivan perinteisiä arkeen ja kasvattamiseen liittyviä haastavia tilanteita. Monet vastaajista tuskailivat muun muassa ajankäytön ja sen suunnittelun kanssa, rajojen asettamisesta ja niistä kiinnipitamisestä, uhma- ja murrosiän tuomista ongelmista sekä yhteiskunnan asettamien vaatimuksien aiheuttamista paineista. Monet vastauksissa mainitut ongelmat olivat siis täysin jokapäiväisiä arjen tilanteita, joita pohtiessa vertaistuki on tärkeä osa

jaksamisen kannalta. Pienten lasten vanhemmat elävät yleisesti ottaen niin sanottuja ruuhkavuosia, jolloin kiire koetaan suurelta osin arjen vaikuttajaksi. Työ vaatii oman aikansa ja perhe omansa ja monien vastaajien mukaan aika ei riitä tarpeeksi molemmille, vaan jompikumpi kärsii. Myös omaa aikaa kaivattiin useissa vastauksissa, mutta sitä ei kuitenkaan koettu yhtä suureksi ongelmaksi.

Arjen kiireellisyyden lisäksi ongelmia ilmeni myös uhmaikään ja murrosikään liittyvissä asioissa sekä lasten ja vanhempien väsymisessä. Nämä haasteet liittyvät yleisemmällä tasolla vanhemmuuteen tänä päivänä. Nämä haasteet ovat jokapäiväisiä ja varmasti jokaisessa perheessä kamppaillaan välillä näihin liittyvien ongelmien kanssa. Erityisesti arjen kiire on yksi asia, joka mainittiin miltei kaikissa vastauksissa. Tutkimustulosten mukaan vanhemmuus rakentuu merkittävästi arjen toimintojen ympärille ja kasvatus tapahtuu arkisissa tilanteissa. Esimerkiksi rajojen asettamista vanhemmat joutuvat pohtimaan monenlaisissa tilanteissa.

Toiseksi vastauksista nousi esiin lasten ystävyys- ja kaverisuhteet, vaikeudet koulussa ja oppimisessa sekä kiusaamistilanteet. Nämä haasteet liittyvät kodin ulkopuolisiin kasvatuksellisiin haasteisiin. Vanhemmat kokivat haasteelliseksi tukea lasta kavereiden riitatilanteissa. Osa vanhemmista yritti toimia tuomarin roolissa, jos se vain oli mahdollista, mutta usein lapset olivat omillaan selvitellessään välejään kavereiden kanssa, jolloin vanhempien apu ei kelpaa. Erityisesti pienten lasten riidoissa vanhemmat auttoivat tilanteen selvityksessä, mutta lasten kasvaessa he saivat oppia selvittämään riitatilanteet itse. Myös koulunkäyntiin liittyvät muut ongelmat, kuten oppimisvaikeudet mainittiin vaikeiksi tilanteiksi. Kouluun liittyi myös läksyjen tekoon patistaminen ja erityisesti murrosikäisillä aikaisin kouluaamuihin herääminen mainittiin haasteellisiksi.

Kolmas aihealue, joka tuloksista ilmeni oli globaali digitalisoituminen eli tietotekniikan lisääntyminen niin kotona, kouluissa kuin työpaikoillakin. Tällä hetkellä elämme tietotekniikan saralla kukoistuskautta ja lähes kaikkialla

ympäristössä näkyy näyttöjä ja lähes jokainen käyttää tietokonetta ja älypuhelimia päivittäin. Näin suurella muutoksella on väistämättäkin seuraamuksensa. Vanhemmat pitivät lapsille haitallisena tietoähkyä, joka tulvii eri viestimien kautta tajuntaamme joka päivä. Lasten korviin kantautuu näin ollen monen vanhemman mielestä liian aikaisin aikuisten maailman rajutkin uutiset. Lisäksi vanhempien on vaikea valvoa, mitä lapset netissä tekevät ja keiden kanssa he ovat siellä yhteyksissä. Myös pelaaminen ja sosiaalisen median käytön määrä nähtiin ongelmiksi. Erityisesti älypuhelimien yleistymisen myötä, lapset viettävät todella paljon aikaa ruutujen äärellä ja kanssakäyminen kavereiden kanssa tapahtuu eri viestimien välityksellä netissä. Tämä johtaa muun muassa sosiaalisten taitojen rappeutumiseen ja aidon kanssakäymisen vähentymiseen.

Viimeisenä suurena aihealueena tuloksista ilmeni arvojen muuttuminen. Tähän kysymykseen sain suurimman määrän vastauksia ja vastauksiin oli selkeästi paneuduttu. Monien vanhempien mukaan erityisesti yhteiskunta asettaa kovat paineet vanhemmille niin kotiarkeen kuin töihinkin. Tahti on kova ja tuloksellisuutta arvostetaan asiassa kuin asiassa. Myös lapsilta vaaditaan jo yhä nuorempina kovaa suorittamista ja koulu asettaa pienille koululaisille melkoisia vaatimuksia. Tässä tahdissa niin lapset kuin aikuisetkin väsyvät, mikä näkyy kansalaisten hyvinvoinnissa. Suorituspainneiden myötä lapsuuden nähdään lyhentyneen ja aikuisten juttujen tulevan liian aikaisin lasten tietoisuuteen. Lapsuuden ei enää nähdä olevan yhtä huoletonta ja turvattua kuin ennen, vaan aikuisten maailman kaltaista suorittamista. Moni vanhempi arvostaa suomalaista koulujärjestelmää, mutta näistä syistä myös vastustajia liialliselle vaatimiselle löytyy.

Tuloksia voi peilata aiemmin esittelemääni vanhemmuuden roolikarttaan (ks. kuvio 1), joka kuvaa vanhemmuuden eri osa-alueita. Siinä vanhemmuuden osa-alueet olivat rakkauden antaja, elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja, rajojen asettaja ja huoltaja. Tuloksista ilmenneet haasteet liittyivät erityisesti rajojen asettajan rooliin, ihmissuhdeosaajaan sekä elämän opettajaan. Erilaiset arkiset

haasteet liittyvät näihin vanhemmuuden osa-alueisiin. Haasteita ei ilmennyt juurikaan rakkauden antajan eikä huoltajan roolissa.

Kaiken kaikkiaan tässä tutkimuksessa selvisi, mitkä asiat vanhemmat kokevat haasteellisiksi. Näiden haasteiden selvittyä, on hyvä alkaa miettiä miten tilanteista selvitään ja miten niihin voitaisiin vaikuttaa, jotta asioita ei koettaisi näin vaikeiksi. Yleisellä tasolla nimitän tuloksissa ilmenneitä kategorioita seuraavasti: vanhemmuuteen liittyvät haasteet, kodin ulkopuoliset kasvatukselliset haasteet, globaali digitalisoituminen ja arvojen muuttuminen. Näiden yläotsikoiden alle tulokset jakaantuvat ensin alemmalla tasolla 1. tason kategorioihin ja alimmalla tasolla merkitysyksiköihin, jotka on poimittu aineistosta.

Tietotekniikka ja sen myötä media ilmeni yhtenä osa-alueena tutkimuksessani lapsuuden muuttumisesta ja median aiheuttamista haasteista kasvattamiseen. Salokoski ja Mustonen ovat tutkineet median vaikutuksia lapsiin ja nuoriin. Heidän tutkimuksessaan kerrotaan, kuinka median riskivaikutukset ovat usein yksilöllisiä ja ohimeneviä. Kuten teineinä alkoholia nauttineista nuorista ei kaikista kehity alkoholisteja, ei myöskään kaikista väkivaltapelejä lapsena pelanneista kehity empatiakyvyiltään heikompia aikuisia. Mediasuhde on aina hyvin yksilöllinen, joten yleistyksiä ei kannata tuottaa. Median vaikutuksia ei kannata kuitenkaan vähätellä. Miltei millä vain median tuotoksella voi olla vahingollisia vaikutuksia jollekin henkilölle tietyissä olosuhteissa. Kuitenkin sama sisältö, joka voi toiselle olla riski voi toiselle ollakin jopa terapeutin mahdollisuus. Mediaa täytyykin opetella käyttämään, koska sillä voi olla myös hyviä vaikutuksia. (Salokoski & Mustonen 2007, 16.)

Saara Linnatsalon tutkimuksessa sukupolvien välisestä hyväksynnästä ja torjunnasta kerrotaan osaksi samoista ongelmista, mitä tuli ilmi myös omassa tutkimuksessani. Esimerkiksi työn ja sen mukana tulleiden paineiden koetaan aiheuttavan pahoinvointia lapsissa ja aikuisissa. Median koetaan myös syyllistävän paljon vanhempia, mikä koetaan osaltaan liian painostavaksi, mutta

toisaalta myös hyvänä asiana niille vanhemmille, jotka herättelyä asian suhteen tarvitsevatkin. Linnatsalo toteaa myös, että nyky-yhteiskunnassa on hyvin monenlaisia kasvattajia. On niitä vanhempia, joilla ei ole voimavaroja tai kiinnostusta paneutua kasvatuskysymyksiin tai ylipäättään lapsiin. On kuitenkin myös paljon vanhempia, jotka varmasti miettivät paljonkin kasvatustapojaan ja he kenties syyllistyvät median painotuksesta turhaan. Tietoisille, mutta hieman epävarmoille kasvattajille saattaa olla vaikea päättää, uskoisiko asiantuntijoiden puheita vai toimia omantuntonsa ja järkensä mukaisesti. On kuitenkin myös vanhempia, jotka selviytyvät vanhemmuudesta hyvin ja ilman paniikkia. Kuten sanottua vanhempia löytyy aivan joka lähtöön. (Linnatsalo 2002, 88–90.) Omassa tutkimuksessani tuli esiin juuri yhteiskunnan muodostamat paineet ja odotukset vanhempia kohtaan, jotka koettiin välillä kohtuuttomiksi.

Linnatsalon tutkimuksessa todettiin myös kasvatuksen ja vanhemmuuden muuttuneen sukupolvien aikana. Esimerkiksi 1970-luvulla tapahtunutta kasvatusta kuvattiin erilaiseksi kuin tänä päivänä. Linnatsalon tutkimuksen haastateltavien mukaan tuolloin arvostettiin vanhan kansan kasvatusta enemmän kuin tänä päivänä. Vanhempia myös arvostettiin tuolloin enemmän ja heitä pidettiin auktoriteetteina. (Linnatsalo 2002, 92.) Linnatsalon tutkimuksessa hämmästyttä herätti, kuinka vähän puhuttiin tietotekniikan tulemisesta ja sen vaikutusta nykyiseen kasvatukseen ja vanhemmuuteen.

Alahärmän Powerparkin teettämässä tutkimuksessa ilmeni kuinka lapset kaipaavat enemmän yhteistä aikaa vanhempiensa kanssa. Tämä käy hyvin yhteen omien tutkimustulosteni kanssa, joiden mukaan vanhemmat kokivat, ettei aikaa ole riittävästi lasten kanssa vietettäväksi. Varsinkin arki-illat koettiin liian lyhyiksi työ- ja koulupäivien jälkeen. Powerparkin tutkimukseen vastanneista lapsista yli puolet halusi viettää enemmän aikaa vanhempiensa kanssa. Yli viidesosaa harmitti se, että vanhemmat viettivät liian paljon aikaa tietokoneen ääressä tai puhelimesta. Viidennestä lapsia harmittaa myös vanhempien jatkuva kiire, neljäsosan mukaan vanhemmat ovat liian pitkään

töissä ja eniten lapsia harmittava asia oli tekemisen puute koulupäivän jälkeen kotona. (<http://www.alli.fi/sitenews/view/-/nid/3306/ngid/40/> (luettu 18.10.2014))

6. Pohdinta

Tutkimuksen päätuloksia olivat siis haasteet arjessa, kodin ulkopuoliset haasteet muun muassa kaverisuhteet, tietotekniikan läpimurron vaikutus kasvatukseen sekä kasvatuksen muuttuneet arvot. Tutkimuksessa korostui erityisesti arjen kiireellisyys ja yhteiskunnan asettamat paineet. Eli nämä koettiin erityisesti haasteellisiksi kotikasvatuksen arjessa. Vanhempien kokemuksen mukaan nykyisin niin aikuisille kuin lapsillekin kasataan melkoinen määrä suorituspaineita muun muassa työ- ja kouluelämässä. Esimerkiksi koulussa pitäisi jo yhä nuorempana tietää, mitä haluaisi vanhempana opiskella ja mitä töitä tulevaisuudessa tehdä. Tämä ilmeni myös lomakkeen viimeiseen kysymykseen saamissani vastauksissa vanhemmuuden muuttumisesta vuosien saatossa, jossa kerrottiin mm. lapsuuden lyhentymisestä ja arvojen koventumisesta.

Tutkimus selventää nykyvanhemmuuden haasteita ja sitä miten vanhemmuuden koetaan muuttuneen. Tulokset osoittavat, millä eri vanhemmuuden osa-alueilla vanhemmat kokivat haasteellisuutta ja mitä asioita pohdittiin. Tutkimuksesta on hyötyä kaikille vanhemmille, jotka kamppailevat samojen ongelmien kanssa. Tämän avulla he voivat saada vertaistukea sekä mahdollisia vinkkejä, miten toimia samanlaisissa tilanteissa. Tutkimus itsessään ei ole tarkasti tuloksiin keskittynyttä, vaan enemmänkin aihetta kuvailevaa ja tarkoituksena on pistää lukija ajattelemaan ja herättelemään ajatuksia aiheeseen liittyen. Merkityksellistä on myös huomioida, kuinka kasvatus nähdään kokonaisvaltaisena toimintona ja se ulottuu niin monille eri elämän osa-alueille, kuten juuri kotikasvatus, kouluun liittyvä kasvatus, tietotekniikan saralla tapahtuva kasvatus ja kaverisuhteet näin muutaman mainitakseni.

Toivottavasti tutkimus herättää vanhemmat miettimään myös omaa käytöstään haastavissa tilanteissa, sillä varmasti monelle on korjattavaa omassa käytöksessäänkin erityisesti riita- ja konfliktitilanteissa.

Aihe herätti paljon ajatuksia ja laitto miettimään vanhemmuuden haasteellisuutta koventuneessa nykymaailmassa. Aineistosta ilmenikin monia mielenkiintoisia näkökulmia vanhemmuuteen liittyen ja ylipäätään maailman muuttumiseen erityisesti arvojen näkökulmasta. Ennen tutkimuksen tekoa, oletin tietoteknillisten asioiden nousevan eniten esille, mutta suurimpana haasteena pidettiin arkeen yleisesti liittyviä ongelmia, kuten kiirettä. Tietotekniikkakin nousi aineistosta esille, mutta ei siinä määrin mitä ennalta olisi voinut odottaa.

Yksi mahdollinen jatkotutkimusaihe olisi selvittää, miten näitä tutkimuksessa ilmeneviä haasteita voisi lieventää tai ennaltaehkäistä ennen kuin ne muodostuvat haasteiksi. Tässä tutkimuksessa muutamia ratkaisuehdotuksia tuli tuloksista esille, mutta monet haasteet olivat niin laajoja, että niiden ratkaisemiseen voisi paneutua uuden tutkimuksen muodossa. Toinen mahdollinen aihe jatkotutkimukselle mielestäni olisi yhteiskunnan osallisuus vanhemmuuteen. Osassa vastauksissa toivottiin yhteiskunnalta huomattavasti enemmän tukea vastoinkäymisten kohtaamisessa ja moni vanhempi, jolla tukiverkosta ei ollut tai se asui kaukana, toivoi sen sijaan enemmän tukea yhteiskunnan taholta, sitä kuitenkin tarpeeksi saamatta. Myös eri ryhmien haasteita kasvatuksessa voisi käsitellä ihan omina tutkimuksinaan, kuten esimerkiksi uusperheiden kokemia haasteita tai erityislasten perheissä olevia ongelmakohtia.

Olen ylpeä tutkimuksen valmiiksi saamisesta, vaikka matka on ollut melko pitkä ja välillä raskas. Olen oppinut tutkimuksen teon aikana niin tutkimuksen tuottamisesta kuin myös itsestäni. Omia kompastuskohtia tutkimuksen teon aikana oli muutama oteeseen tutkimuksen täysin tauolle jättäminen, joiden jälkeen takaisin aiheeseen palaaminen oli melkoisen työn takana. Yhden tauon

pidin aineiston keruun jälkeen, minkä nyt tekisin toisin ja jatkaisin saman tien aineiston käsittelyyn ja sen analysointiin. Tutkimus avasi silmät niille monimuotoisille haasteille, joita vanhemmat arkipäiväisessä elämässään kohtaavat.

Tutkimusprosessi oli kokonaisuudessaan hyvin mielenkiintoinen. Tutkimuksessani on melko hyvä aineisto, jonka keräämiseen olen tyytyväinen. Ainoa miinus aineistossa on, että miesten osuus vastauksissa jäi hyvin pieneksi ja naisvastaajilla oli suurimmalla osalla korkeakoulutusta. Tämän vuoksi tuloksissa painottuu enemmän äitien kuin isien näkökulma vanhemmuudesta. Naisten korkean koulutuksen uskon selittyvän sillä, että he ovat itsekin luultavasti omia tutkimuksia opintojen aikana tehneet, joten mahdollisesti haluavat olla mukana muiden korkeakouluopiskelijoiden tutkimuksessa. Naisvastaajien suuri määrä verrattuna miehiin selittyy sillä, että jaoin tutkimuksen kyselyä erilaisilla vanhempien keskustelupalstoilla, jotka ovat suositumpia naisten kuin miesten keskuudessa.

Tutkimus on tärkeä, koska se auttaa ymmärtämään nykyvanhempia ja heidän kokemuksiaan arjen haasteista. Muun muassa väsymys ja arjen jatkuva kiire nähtiin yhdeksi ongelmaksi tämän päivän vanhemmuudessa. Nykyään medioissa puhutaan paljon vanhempien jaksamisesta ja siitä saako apua tarpeeksi ajoissa. Tutkimukseni liittyy myös tähän ajankohtaiseen keskusteluun ja kertoo vanhempien kokemuksia arjen väsyttävyydestä ja tuen saamisen tarpeesta. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää ymmärtämällä vanhempien jaksamiskykyä ja tarvetta paineiden vähentämiseksi. Tutkimukseni tuo esiin monenlaisia haasteita, jotka vanhemmat kokevat tänä päivänä vaikeiksi. Näiden haasteiden nimeäminen ja niihin avun saaminen on tärkeää vanhempien jaksamisen ja vanhemmuudessa onnistumisen kannalta.

Lähteet

Ahonen, S. 1994. Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen E. & Saari, S. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Rauma: Kirjayhtymä, 114-160.

Aho, S. & Laine, K. 1997. Minä ja muut. Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Helsinki: Otava.

Alaja, K. 2007. Kasvun keskellä. Helsinki: Kirjapaja.

Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Helsinki: Gaudeamus.

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Antikainen, A., Rinne, R. & Koski, L. 2006. Kasvatussosiologia. Porvoo: WSOY.

Antikainen, A. 1998. Kasvatus, elämäntilanne ja yhteiskunta. Porvoo: WSOY.

Bettelheim, B. 1987. Kyllin hyvät vanhemmat. Helsinki: WSOY.

Cacciatore, R. 2010. Lapsi ja perhe. Teoksessa: Jokela, E. & Pruuki, H. 2010. Jo iso vielä pieni. Kouluikäisen lapsen maailma. Helsinki: LK-kirjat, 7-30.

Cunningham-Burley, S., Backett-Milburn, K. & Kemmer, D. 2005. Balancing work and family life: mothers' views. Teoksessa: McKie, L. & Cunningham-Burley, S. 2005. Families in society. Boundaries and relationships. Great Britain: The Policy press, 23-38.

Eskola, J. & Suoranta, J. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Gröhn, T. & Jussila, J. 1992. Fenomenografinen tutkimusote. Teoksessa Gröhn, T. & Jussila, J. (toim.) Laadullisia lähestymistapoja koulutuksen tutkimuksessa. Helsinki: Yliopistopaino, 1-32.

Hakala, J. 2012. Onnellinen lapsi. Tanska: Gummerus.

Hellsten, T. 1999. Vanhemmuus- vastuullista vallankäyttöä. Juva: WSOY.

Hellström, M. 2010. Sata sanaa kasvatuksesta. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hirsjärvi, S. & Huttunen, J. 1997. Johdatus kasvatustieteeseen. Helsinki: WSOY.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Häkkinen, K. 1996. Fenomenografisen tutkimuksen juuria etsimässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Hämäläinen, J. & Nivala, E. 2008. Kasvatustiede. Pedagogisen ihmistyön tiede. Suomi: Unipress.

Jallinoja, R. 2000. Perheen aika. Keuruu: Otava.

Jallinoja, R. 2006. Perheen vastaisku. Familistista käännettä jäljittämässä. Helsinki: Gaudeamus.

Jokinen, E. 2005. Aikuisten arki. Helsinki: Gaudeamus.

Kinnunen, U. & Mauno, S. 2002. Työ ja perhe-elämä vanhempien ja lasten näkökulmasta. Teoksessa: Rönkä, A. & Kinnunen, U. (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Jyväskylä: PS-kustannus, 99-118.

Kiviniemi, K. 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus, 68-84.

Kiviniemi, R. 2003. Perhe tuli työelämään. Teoksessa: Forsberg, H. & Nätkin, R. (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 186-201.

Korhonen, M. 2002. Aina oli joku kotona. Teoksessa Kolbe, L. & Järvinen, K. Onks ketään kotona? Pieksämäki: Tammi, 53-74.

Kroksmark, T. 1987. Fenomenografisk didaktik. Göteborg: Vasastadens Bokbinderi.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen käyttö, hankinta ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen käyttö, hankinta ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2007. Arki lapsen kokemana – Eksistentiaalisfenomenologinen haastattelututkimus. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Linnatsalo, S. 2002. Kasvatuksellinen hyväksyntä ja torjunta kolmessa sukupolvessa. Oulu: Oulu university press.

Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus.

Metsämuuronen, J. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp.

Niikko, A. 2003. Fenomenografia kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Nurmi, J., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. Juva: PS-kustannus.

Nurmiranta, H., Leppämäki, P. & Horppu, S. 2009. Kehityopsykologiaa. Lapsuudesta vanhuuteen. Helsinki: Kirjapaja

OPS, 2004: Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Vammala: Opetushallitus. Saatavilla www-muodossa:
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/perusopetus

Pulkkinen, L. 1981. Kotikasvatuksen psykologia. Jyväskylä: Gummerus.

Pulkkinen, L. 2002. Koti, koulu ja yksityinen elämänpiiri hyvän elämän ankkurina. Teoksessa: Rönkä, A. & Kinnunen, U. (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Jyväskylä: PS-kustannus, 14-29.

Puolimatka, T. 1996. Kasvatus ja filosofia. Rauma: Kirjayhtymä.

Puolimatka, T. 2010. Kasvatuksen mahdollisuudet ja rajat. Hämeenlinna: Karisto.

Ritokoski, S. 2010. Lapsi ja kaverit. Teoksessa: Jokela, E. & Pruuki, H. 2010. Jo iso vielä pieni. Kouluikäisen lapsen maailma. Helsinki: LK-kirjat, 59-78.

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S., & Paavilainen, E. 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOY.

- Ruohola, S. 2012. Äidiltä tyttäreille. Koulutuskulttuurisia siirtymiä neljässä sukupolvessa. Turku: Painosalama.
- Salasuo, M. & Hoikkala, T. 2010. Lapsi, nuori ja yhteiskunta. Teoksessa: Jokela, E. & Pruuki, H. 2010. Jo iso vielä pieni. Kouluikäisen lapsen maailma. Helsinki: LK-kirjat, 146-162.
- Salonen, T. 2007. Tieteenfilosofia. Rovaniemi: Lapin Yliopistokustannus.
- Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Spock, B. 1990. Vanhemmuus. Juva: WSOY.
- Strasburger, V. & Wilson, B. 2002. Children, Adolescents & the media. United States of America: Sage.
- Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1995. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Uljens, M. 1989. Fenomenografi- forskning om uppfattningar. Lund: Studentlitteratur.
- Uljens, M. 1991. Phenomenography- a qualitative approach in educational research. Teoksessa: Syrjälä, L. & Merenheimo, J. (toim.) Kasvatustutkimuksen laadullisia lähestymistapoja. Oulun kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita ja selosteita. No 39, 80-107.

Salokoski, T. & Mustonen, A. 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin. mediakasvatusseuran julkaisu 2/ 2007. Saatavilla www-muodossa: <http://mediakasvatus.fi/julkaisu/median-vaikutukset-lapsiin-ja-nuoriin/> luettu 18.10.

Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus. Erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.

Värri, V. 2000. Hyvä kasvatus- kasvatus hyvään. Tampere: Tampere university press.

internet-lähteet:

<http://www.alli.fi/sitenews/view/-/nid/3306/ngid/40/> (luettu 15.10.2014)

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/vanhemmuudenroolikartta> (luettu 28.4.2013)

<http://www.vslk.fi/index.php?id=19> (luettu 17.4.2013.)

Liite 1

Kyselylomake

1. Sukupuoli

-nainen

-mies

2. Ikä

- alle 25-vuotias

-25-35-vuotias

-36-45-vuotias

-46-55-vuotias

-yli 55-vuotias

3. Ketä henkilöitä perheeseen kuuluu ja heidän iät? (ei tarvitse mainita nimiä)

4. Vastaajan koulutustausta

- peruskoulu

-toisen asteen koulu

-korkeakoulu

-joku muu

5. Mikä on mielestäsi vanhempana olemisessä helppoa tai miellyttävää?

6. Kerro esimerkkitilanteita, jotka olet kokenut erityisen mukaviksi lasten kanssa?

7. Mikä edesauttoi edellisen kysymyksen tilanteen/tilanteiden onnistumista?

8. Mikä on mielestäsi vanhempana olemisessä haastavaa?

9. Kerro esimerkkitilanteita, jotka olet kokenut haastaviksi lasten kanssa?

10. Miten olet ratkaissut nämä tilanteet?

11. Mistä haet ratkaisut haastaviin tilanteisiin, joita kohtaat kasvatuksessa?

Esim. oma lapsuus, neuvot muilta vanhemmilta yms.

12. Mikä on mielestäsi muuttunut verrattuna omaan lapsuuteesi ja millaiseksi koet vanhempana olon 2010-luvulla?